

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΤΕΧΝΗ - ΑΓΩΓΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΥΘΥΝΤΗΣ Λ. ΘΑΛΑΜΙΩΤΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ Α. Ι. ΡΑΛΛΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1934

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΑΘΗΝΑ"

Ι. Α. ΡΑΛΛΗ

ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6 ΑΘΗΝΑΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ—ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

- Ἀργυροπούλου Γ.** : Ἡ ἀγνώριστη τοῦ Σολωμοῦ σελ. 130—131.
- Βλαστάρη Π.** : Ταξίδι σ. 241.
- Βλαχογιάννη Γ.** : Οἱ ντροπές μου σ. 65—68.
- Γκαίτε** (μετάφ. Ι. Ο.) : Ἀλήθεια καὶ ἀληθοφάνεια στὰ ἔργα τέχνης σ. 33—37.
Ἐπικὴ καὶ δραματικὴ ποίηση σ. 107—108. Γνώμες. Παραμῦθι σ. 169—172,
206—211, 252—256, 290—300.
- Ἰακωβίδου Δ.** : Ἀνάσταση σ. 129.
- Καλαματιανοῦ Γ.** : Μ. Μητσάκης σ. 245—251.
- Α.Θ.Σ.** : Ἡ Ἑλληνικὴ ποίηση στὴ μυθολογικὴ ἔποχὴ σ. 38—41.
- Μόρφη Σ.** : Μιὰ νύχτα στὸ Καματερό σ. 109.
- Σιφαρᾶ Π.** : Ἡ σάτυρα καὶ ἡ ἑλληνικὴ κοινωνία σ. 1—7. Ἀριστοτέλους περὶ ποιητικῆς σ. 60—62, 103—105, 163—166, 194—197, 242—244. Νεοδημοτικὴ σ. 77—80.
- Οἰκονομίδη Ι.** : Ὁ Σοῦμπερτ καὶ τὸ τραγοῦδι σ. 42—48. Βαρκούλα σύρε στὸ καλό σ. 106. Μελόδραμα σ. 133—139. Ἀπὸ τὴν Ὀδύσσεια τοῦ Ὅμηρου τὰ ἐνὶ Κίρκης σ. 198—205. Τὸ ἀρχαῖο πνεῦμα σ. 241.
- Παναγιωτοπούλου Σ.** (ἀπὸ τὸν Θεόκριτον) : Κύκλωψ σ. 15—17. Κυνίσκος ἔρως σ. 73—75. Ἐργατῖναι ἢ θερισταί σ. 167—168.
- Παπαγεωργίου Ν.** : Αἴλουρος καὶ κότες σ. 67. Ἀετὸς καὶ καρκαῖα σ. 13.
- Πετρίδη Μ.** : Πρὸς τὸ λυτρωμὸ της σ. 9—13. Μονόστιχα σ. 102. Κυπάρισσος σ. 161—162. Χωρισμός, ἀπόμαχος, ἐλπίδα σ. 289.
- Πόε Ἐγδαρ** : Ἐλεονόρα 97—101.
- Σπεράντσα Σ.** : Σιμὰ στὴ λίμνη σ. 8. Ἦσκιοι, Ἡ παιδούλα πέθανε σ. 48.
Ἀνάγλυφα σ. 68.
- Σπαταλά Γ.** : Στὸ Πλότιο Νουμίδα (Ὁράτιος) σ. 14. Γεράσιμος Μαροχοῦς σ. 67—72.
- Ταγκὲ Ραμπιντρανάθ** : Ἡ συγχομιδὴ σ. 75—77.
- Ταινारीτη Π.** : Μπαλλάντα σ. 132. Φτερὰ στὸν ἄνεμο σ. 162.

Τριβόλη Δ. : Ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων σ. 140—145.

Χάρη Χ. : Fata morgana σ. 106.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

Hamaïde A. : Ἡ μέθοδος Decroly (ὀλόκληρο τὸ ἔργο) μετάφρ. Ἀγλαίας Μεταλλινού σ. 18—21, 49—53, 81—86, 110—118, 145—150, 173—178, 227—239, 268—288, 305—320.

Kerschensteiner G.—Goldbek E.—Oestreich P.—Rausch A. : Ποῖος πρέπει νὰ γίνῃ δάσκαλος.

Lemarié O. : Τὸ παιγνίδι τοῦ παιδιοῦ (ὀλόκληρο τὸ ἔργο) μετάφρ. Ἀγλ. Μεταλλινού σ. 24—27, 54—57, 86—87, 121—123, 178—180, 239—240, 261—268, 300—305.

Μωραΐτη Δ. : Περὶ τῆς διδασκαλίας τῶν φυσιογνωστικῶν σ. 58—59.

Μ. Α. : Τὰ διάφορα παιδαγωγικὰ συστήματα σ. 88—92.

Ουέλς : Σκέψεις καὶ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ μεγάλου παιδαγωγοῦ Sanderson σ. 118—119.

Παπανικολοπούλου Γ. : Τὰ Gestalten στὴ σύγχρονη γερμανικὴ ψυχολογία σ. 212—218. Διαγνωστικὴ Ἰατρικὴ Παιδαγωγικὴ σ. 257—261.

Washburne : Ποῖος ὁ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς σ. 151—157, 181—189, 218—227

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΤΕΧΝΗ - ΑΓΩΓΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Λ. ΘΑΛΛΑΜΙΩΤΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ Α. Ι. ΡΑΛΛΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ 6

ΤΕΥΧΟΣ 1 — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1934

ΜΕΛΕΤΕΣ

Η ΣΑΤΥΡΑ ΚΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Τὸ συχνότερο τροπάρι τῆς καθημερινῆς ὀμιλίας σὲ φιλικούς καὶ σ' εὐρύτερους κύκλους εἶναι ἡ κατάκριση τῶν ἐλαττωμάτων τῆς σημερινῆς κοινωνίας. Ὁ ἓνας τᾶχει μὲ τοὺς πολιτικούς καὶ ἀποδεικνύει ὅτι εἶναι ὅλοι τους χρεωκοπημένοι, ἰδιοτελεῖς, φίλαρχοι κλπ. Ἄλλος μὲ τοὺς πνευματικούς ἡγέτες, ἐπιστήμονες, λογοτέχνες, ποιητὲς καὶ τοὺς βρῖσκει ἀδειανούς, ἀδέξιους μιμητὲς τῶν ξένων κ. ο. κ. Ἄλλος μὲ τὸν κλῆρο, ἄλλος μὲ τὴ νέα γενεὰ (δὲ θὰ ὑπάρχη ἠλικιωμένος ποὺ νὰ μὴν ἀναμάσσει τὸ αἰώνιον πασατέμπο τῆς «ἀγραμματοσύνης») ἄλλος μὲ τοὺς πλούσιους, ἄλλος μὲ τὸ λαὸ καὶ ἄλλος μὲ τὴν κοινωνία ὀλόκληρη. Καθένας βασίζει τὰ ἐπιχειρήματά του σὲ προσωπικὰ παρατηρήσεις, σὲ γεγονότα, σὲ κείμενα, καὶ γι' αὐτὸ διατυπώνει τὰ συμπεράσματά του κατηγορηματικά καὶ ἀπόλυτα χωρὶς νὰ ἐπιδέχεται καμμιά ἐξαίρεση, καμμιά τροπολογία. Ὅλοι διαφωνοῦν ὡς πρὸς τὴν αἰτία τοῦ κακοῦ καὶ ὅλοι συμφωνοῦν ὡς πρὸς τὸ τελικὸ συμπέρασμα: Ἔχομε πάρεϊ κακὸ δρόμο· ὅσο προχωροῦμε τόσο χειρότεροι γινόμεσθε. — Χάσαμε τὰ λαμπρὰ προτερήματα ποὺ εἴχαμε, καὶ φορτωθήκαμε τόσα ὀλέθρια ἐλαττώματα, ποὺ δὲν ὑπάρχει πιά γιὰ μᾶς καμμιά σωτηρία.

Στὴν γενικὴν αὐτὴ ὁμοφωνία δὲν ἔχω καμμιά διάθεση ν' ἀποτελέσω ἐγὼ παραφωνία καὶ νὰναλάβω καθήκοντα συνηγόρου γιὰ τὴ σημερινὴ κοινωνία μας. Δὲ βρῖσκω τίς δυνάμεις μου ἀρκετὲς γιὰ ἓνα τέτοιο «ἀπονενομημένον διάβημα». Μοῦ γεννήθηκε ὅμως πολλὰς φορὲς ἡ ἐπιθυμία νὰ μποροῦσα νὰ γνώριζα τὴν κατάστασιν καὶ τὴ μορφήν τῆς σὲ παλαιότερες ἐποχὰς καὶ νὰβλεπα πῶς τὴν ἔκριναν οἱ μεμψίμοιροι τιμητὲς τῆς—ἂν ὑπῆρχαν—πῶς τὴν ἀντίκρουζαν καὶ πῶς τὴν ἤθελαν. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατό νὰ γίνῃ διαφορετικά, παρὰ μόνο μὲ τὴ «μηχανὴ ποὺ ταξιδεύει σὲ χρόνον» τοῦ Ουέλς, ἡ ὁποία δυστυχῶς ἐχάθηκε μαζὶ μὲ τὸν ἐφευρέτη τῆς. Ὑπάρχει βέβαια καὶ ἄλλος ἓνας τρόπος· νὰ διαβάσῃ κανεὶς τὰ σχετικὰ ἱστορικοκοινωνικά βιβλία καὶ μάλιστα κάμποσους τόμους ἐφημερίδων,

ἀλλὰ πολλές φορές θὰ βρεθῆ στὴν ἀνάγκη νὰ ξεσκαλίση ἀχυρῶνες δλόκληρους γιὰ ναύρη λίγα σπειράκια σιτάρι. Καὶ τὸ εὔρημά του οὔτε τὴν πείνα του θὰ τοῦ κόψη οὔτε τοὺς κόπους του θὰ πληρώσει. Ἄλλ' ἄς μὴν ἀπογοητευώμαστε. Ὑπάρχει ἀκόμη κι ἓνα μονοπάτι. Ἡ σατυρική ποίηση. Οἱ σατυρικοὶ ποιητές, εἴτε τὸν Ἀρχίλοχο θεωρήσουμε γενάρχη τους, εἴτε τὸ Γιουβενάλη, δὲν ἔχουν ἄλλη φροντίδ'· παρὰ νὰ βρίσκουν τὰ ψεγάδια τοῦ κόσμου (καὶ μάλιστα ἐκεῖνα πού πασχίζει ὁ καθένας πῶς νὰ τὰ κρύψει ἀπὸ τὰ μάτια τῶν καλόβολων ἀδελφῶν του) καὶ νὰ τὰ διαλαλοῦν μὲ τὶς τυρρηνικὲς σάλπιγγες τοῦ στίχου των. Δὲν ξεχνᾶμε βέβαια πὼς τὰ ὅσα σωριάζει ἡ ἀσύδοτη Μοῦσα τους, τάχα γιὰ νὰνοῖξη τὰ μάτια τοῦ κόσμου καὶ νὰ διορθώση, πραγματικὰ ὅμως γιὰ νὰ πληγώση καὶ νὰ ἐκδικηθῆ, δὲν εἶναι ἡ γυμνὴ, ἀντικειμενικὴ ἀλήθεια, πού λέγεται χωρὶς φόβο καὶ χωρὶς πάθος, ὅπως τὴ θέλουν στὰ δικαστήρια. Τάντιθέτο μάλιστα, εἶναι γεμάτη καὶ παραγεμάτη πάθος. Ὅπως ὅποτε ὅμως εἶναι μιὰ ἀλήθεια κι ὅσο κι ἂν παρουσιάξῃ τὰ πράγματα μεγαλοποιημένα κι ὑπερβολικά, πάντα στηρίζεται σὲ πράγματα πού ὑπάρχουν καὶ τὰ ξέρουμε ὅλοι μας ἀλλὰ δὲ θέλουμε ἢ δὲ μπορούμε νὰ ξεσκεπάσουμε μὲ τὸν ἴδιο τρόπο. Ἡ σατυρική ποίηση εἶναι καθρέφτης τῆς σύγχρονης τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καθρέφτης ὅχι σὰν τοὺς συνηθισμένους. Μοιάζει μὲ τὰ «κάτοπτρα» ἐκεῖνα τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς πού δείχνουν τὸ εἶδωλο πολὺ μεγαλειότερο ἀπὸ τὸ πραγματικὸ ἀντικείμενο, ἀλλὰ ὁμοίωτατο.

Ἄς ἀκολουθήσουμε λοιπὸν τὸ μονοπάτι τῆς σατυρικῆς ποιήσεως, γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὴν κοινωνία μας στὴν ἱστορικὴ τῆς ἐξέλιξη καὶ νὰ ἰδοῦμε τὴν ἐκάστοτε μορφή της. Κι ἄς πάρουμε τὴν κοινωνία μας ἀπὸ τὴν πρώτη ἐποχὴ τῆς ἐμφανίσεώς της, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ πού λυτρωμένη ἀπὸ τὸ ζυγὸ τοῦ ξένου κατακτητῆ ἄρχισε νὰ κινῆται καὶ νὰ ἐκδηλώνεται σύμφωνα μὲ τὰ φυσικὰ τῆς ψυχρότητα καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ δικούς της σκοποὺς καὶ νὰ βαδίζῃ σὲ δικούς της δρόμους.

Ὡς πρῶτο κύτταρο τῆς σημερινῆς κοινωνίας μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ἡ κοινωνία τοῦ Ναυπλίου κατὰ τὰ χρόνια τῆς Ἐπαναστάσεως, πρὶν ἀκόμη φτάσῃ στὴν Ἑλλάδα ὁ Καποδίστριας, πού μὲ τὴν ἀπολυταρχικὴ του διοίκηση θέλησε νὰ τῆς δώσῃ δική του κατεύθυνση. Ἐνα σημαντικὸ βιβλίον γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶναι τ' ἀπομνημονεύματα τοῦ Ἄλ. Ραγκαβῆ (Ἄ. τόμος) ἀλλ' αὐτὸ δὲ θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ καθόλου, γιατί ἔχουμε τὶς πρῶτες σάτυρες τοῦ Ἄλ. Σούτσου (1826—1827) πού εἶναι ὅ,τι ἀκριβῶς μᾶς χρειάζεται. Μία ἀξιόλογη μαρτυρία γιὰ τὴν ἀκαταστασία καὶ τὴν ἀσυνενοησία τῆς Κοινωνίας τοῦ Ναυπλίου τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶναι κι ἡ πασίγνωστη κωμωδία τοῦ Βυζαντινοῦ ἢ «Βαβυλωνία», μὲ τὴ διαφορά ὅτι ἡ ἀκαταστασία καὶ ἡ ἄνομοιογένεια ξεσκεπάζεται μόνον ἀπὸ μιὰ πλευρά· ὅμως αὐτὴ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἐπεκτείνουμε κάπως τὰ συμπεράσματά μας, νὰ ἐμβαθύνουμε κάπως περισσότερο σὲ πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ νὰ σχηματίσουμε μιὰ εἰκόνα ἀρκετὰ σαφῆ γιὰ ὅλες τὶς ὑπόλοιπες πλευρές, πού ἄφησε στὴ σκιά ὁ πρόβλεπας τοῦ κωμικοῦ ποιητῆ. Ἄλλως τε ξέρουμε κι ἀπὸ τὴν ἱστορία ὅτι ἡ κοινωνία τοῦ Ναυπλίου τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν ἓνα σωστὸ μωσαϊκόν. Εἶχαν μαζευτῆ στὴ μικρὴ καὶ στενόχωρη πολίχνη τοῦ Ἀργολικοῦ κάθε καρδιᾶς καρδί, ἀπ' ὅλες τὶς γωνιὲς τῆς γῆς, πού ὑπῆρχαν Ἕλληνες. Ἐκεῖ πηγαινοερχόντουσαν ἢ μένανε μόνιμα λογιῆς-λογιῆς καπετανεῖοι καὶ κοτσαμπάσηδες, ἐκεῖ Φαναριῶτες καὶ

Ξακουστοὶ διδάσκαλοι τοῦ γένους, ἐκεῖ πρόσφυγες ἀπ' τὴ Μικρὰ Ἀσία καὶ ἀπὸ τὰ νησιά, ἐκεῖ δεσποτάδες, ἐκεῖ ἔμποροι, ἐκεῖ ξένοι τυχοδιῶτες, ἐκεῖ στρατιῶτες ρέμπελοι, πού ἦσαν ἔτοιμοι σὲ κάθε στιγμή νὰ μὴν ἀφήσουν οὔτε πέτρα στὸν τόπο τῆς καὶ γενικὰ μπορούμε νὰ εἰποῦμε ὅτι τὸ Ναύπλιο τότε ἦταν μιὰ Κιβωτὸς ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ἔλειπε κανένας χαρακτηριστικὸς τύπος τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καί, σὰ νὰ μὴν ἦταν ἀρκετοὶ αὐτοί, εἶχε καὶ ξένους. Ἀνάμεσα σ' αὐτὸ τὸ συμφετό δὲν ὑπῆρχε καμμιά συνοχή, καμμιά ψυχικὴ ἐπαφή, καμμιά συνεννόηση. Ἡ μόνη κοινωνικὴ ὀργάνωση ἦταν οἱ διάφορες κλίκες γύρω ἀπὸ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς ἡμέρας, γιὰ τὴν ἐπιδίωξη μικρῶν καὶ ταπεινῶν συμφερόντων ἢ—τὸ ἴδιο πρᾶγμα μ' ἄλλα λόγια—γιὰ τὴν ἐξόντωση τῶν ἀντιπάλων, πού τοὺς ἦταν πρόσκομμα στὸ δρόμο τους. Συγκρούσεις στρατιωτικῶν, ραδιουργίες πολιτικῶν, ὀχλαγωγίες, πανικοί, ἦταν ζητήματα καὶ γεγονότα καθημερινά. Ἡ κυβέρνηση ἦταν ἀνίκανη συνήθως νὰ ἐπιβληθῆ, καὶ σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα, πού ὁ Ἰμβραῆμ τὴν εἶχε περιορίσει σχεδὸν μόνον στὴν Ἀργολίδα καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἀργολικοῦ, βασιλεύει ἡ ἀναρχία. Ἡ ἀναρχία, πού ὁ Σολωμὸς κι ὁ Κάλβος φοβήθηκαν περισσότερο κι ἀπὸ τὴν τυραννία τῶν Τούρκων.

Σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν κοινωνία βρέθηκε τὸ 1825 ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος. Εἶχ' ἔρθει ἀπὸ τὴν Ἰταλία κι ἤθελε νὰ πάῃ στὸ πολιορκούμενο τότε Μεσολόγγι, ἀλλὰ δὲν τὸν ἄφησε ὁ Μιαούλης. Ἐτσι ἔμεινε στὸ Ναύπλιο, ἀνάπνευσε κι' αὐτὸς τὴν ἀποπνικτικὴν τοῦ ἀτμόσφαιρα, νεύριασε, ἀγανάχτησε κι ἔγραψε τὶς πρῶτες του σάτυρες, τέσσερες τὸν ἀριθμὸν.

Ἀὐτὸ θὰ ἀσχοληθοῦμε στὸ σημερινὸ σημείωμα μὲ τὴν ποιητικὴν ἀξία πού θὰ ἔχουν αὐτὲς οἱ σάτυρες καὶ πού σὲ μερικὰ σημεία εἶναι ἀδιαφιλονείκητη. Θὰ προσέξουμε μόνον στὸ περιεχόμενό τους.

Ἄς ἰδοῦμε πρῶτα πὼς ἀντιλαμβάνεται γενικὰ τὴν κοινωνικὴν κατάσταση.

... Δύο Γραικοὶ γινῶμαι ἑκατόν· ἀπὸ αὐτὰς καμμιά δὲν ἐκτελεῖται πώποτε. Καθεὶς πρωτεῖα θέλει, καὶ ἂν τὸ ἔθνος του χαθῆ, τελείως δὲν τὸν μέλλει. Κανεὶς δὲν ἔμεινε Γραικός· ὁ ἕνας εἶναι Γάλλος, ἐκεῖνος εἶναι Μόσκοβος καὶ Ἄγγλος εἶν' ὁ ἄλλος. Ἐνας τὸν ἄλλον πολεμεῖ, ἕνας τὸν ἄλλον ρίπτει, κτίζει αὐτός, ἄλλος χαλνᾷ καὶ ἡ πατρίς μας πίπτει. Ὁ στρατηγὸς τὸν στρατηγόν, ὀπλίτης τὸν ὀπλίτην, ὁ γεωργὸς τὸν γεωργόν, πολίτης τὸν πολίτην, ὁ πλούσιος τὸν πλούσιον, πατρία τὴν πατρίαν, κρημνίζει μὲ σκληρότητα εἰς ἄβυσσον ἀγρίαν.

Εὐτυχισμένοι ἄνθρωποι, ὅσοι γυναῖκες νέες σὰς ἔτυχε νὰ ἔχετε ἢ ἀδελφές ὠραίες!
Ἄν θέλετε στὸ Ναύπλιο νὰ λάβετε ἀξίες, καθὼς ἡμεῖς, δὲν ἔχετε μυρίες δυσκολίες. Δὲν ξεύρετε νὰ γράφετε; Γραμματικὴ σὰς κάνουν. Ὅρεγεσθε προβιβασμούς; οἱ συγγενεῖς σας φθάνουν.

Ἐκεῖνοι ποὺ δέχονται τὰ περισσότερα βέλη τοῦ σατυρικοῦ ποιητῆ εἶναι οἱ πολιτικοί. Ὅλες οἱ μικροπνηρίες, οἱ χωριατιές των ξεσκεπάζονται μὲ μιὰ σκληρότητα σαδιστική. Ὄνόματα δὲν ἀναφέρονται, ἀλλὰ οἱ περιγραφές εἶναι τόσο ζωηρές καὶ τόσο χαρακτηριστικές, ὥστε οἱ σατυριζόμενοι γνωρίζουν ἀμέσως τὸν ἑαυτὸ τους καὶ ἀρχίζουν ἔξοντωτικὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ποιητῆ.

Εἶναι καιρὸς οἱ προύχοντες τοῦ Γένους νὰ ἰδῶσι τὲς λάσπες ὅπου κοίτονται καὶ νὰ διορθωθῶσι. Κενόδοξοι καὶ φίλαρχοι. Τυφλοὶ ἀπὸ τὰ πάθη πίπτουν αὐτοὶ καὶ μᾶς τραβοῦν εἰς τῶν κρημνῶν τὰ βᾶθη. Τὸ ψεῦδος, ὁ ἐγωϊσμός κινεῖ τὰ στόματά των καὶ εἶναι ἡ διαίρεσις τὸ μόνον σύστημά των.

Τώρα μικροὶ Πολιτικοὶ δι' ἑαυτοὺς σπουδάζουν τὸ πᾶν, παντοῦ καὶ πάντοτε, κρυφὰ νὰ συμβιβάζουν. Δὲν ἀγαποῦν τὴν σύγχυσιν, δὲν ἀγαποῦν τοὺς κρότους, ἐπιθυμοῦν σιγὰ-σιγὰ ν' ἀποκοιμοῦν τοὺς Πρώτους, στοὺς ἀρχηγούς τῶν φατριῶν καθημερινῶς συχναῶν μετ' ἴβανον κολακειῶν ὅλους συχνοθυμιάζουν.

Ἐκεῖνος ὅστις πάντοτε τοὺς φίλους τοῦ προδίδει, καὶ τὴν ἀπάτην θεωρεῖ ὡς νόστιμον παιχνίδι ἐκεῖνος ὀνομάζεται πολιτικὸς μεγάλος τοῦ Πλούτου ἀριστούργημα, Ταλλεῦράνδος ἄλλος. Ὁ φιλοδίκανος; Γραικὸς εἶναι Γραικὸς εὐήθης, ὁ ἀγαθὸς ἀνίκανος, ὁ ψεύστης φιλαλήθης.

Τοὺς παλαιούς μας βουλευτὰς πρέπει νὰ ζωγραφίσω ἢ πρέπει τοὺς πατέρας μας, στὸν ὕπνον των ν' ἀφήσω. Πολλοὶ ἐκ τούτων χρόνους ἔξ δὲν ἄνοιξαν τὰ χεῖλη, καὶ ἦσαν εἰς τὸ Βουλευτικὸν ὡσὰν ξυλένιοι στῦλοι, κοιμώμενοι στὴν βροντεράν τοῦ Γένους τρικυμίαν, πλὴν ἐξυπνοῦντες τακτικὰ εἰς τὴν ἀρχιμηνίαν. ὦ Α! εἶδα ἓνα ἔξ αὐτῶν τῶν σεβαστῶν πατέρων, τὰ σχήματά του βέβαια δὲν εἶχε ὁ Κικέρων. Ἐκτύπα τὲς ποδάρες του ὅποταν ὠμιλοῦσε παχιά παχιά ροχάλιζε, βαριά βαριά φυσοῦσε. Στὸν μύστακά του ἤρχετο πεισματικὰ μιὰ μύγα, εἰς τὸ πλατύ του πρόσωπον αὐτὸς τὴν ἐκυνήγα καὶ νὰ σκοτώσῃ πολεμῶν τὸν τολμηρὸν ἐχθρὸν του ἐκτύπα μὲ τὴν χέρα του γερὰ τὸ μάγουλόν του.

Διέτε παντοῦ πολιτικῶν ἀτίμους συντροφίας, καθεὶς των εἶναι ἡ οὐρά ἢ κεφαλὴ φατριάς.

Οἱ περίφημοι «Διδάσκαλοι τοῦ Γένους» παίρνουν καὶ αὐτοὶ τὸ μερίδιόν τους μὲ τὸ παραπάνω. Οἱ ἀνόητοι καυγάδες των, τὰ σχολαστικὰ πείσματά των καὶ οἱ ζωμικὲς ματαιοδοξίες των παρελαύνουν ὀλοζώντανα.

Ἐκεῖ τῆς ματαιότητος οἱ φουσκωμένοι φίλοι, οἱ κοῦφοι μας σχολαστικοί, δαγκάνονται σὰν σκύλλοι. Μὲ σχήματα κλιμακωτὰ καὶ μὲ ἀλληγορίες μ' ἀνέκδοτα ἱστορικά καὶ μὲ μυθολογίες, σοφώτατα ὑβρίζονται, σὰν βαθρακοὶ κοάζουν ἄλλα ἀντ' ἄλλων σὲ λαλοῦν καὶ παρρησία κράζουν: «Ἄν ἡ Ἑλλάς κλονίζεται τὸ ἔθνος ὅλον σφάλλει διότι νομοθέτας του δὲν θέλει νὰ μᾶς βάλῃ . . . »

Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ δὲ βρίσκουν κανένα ἔλεος εἶναι οἱ κληρικοί. Ὁ ποιητὴς ποτισμένος μὲ τὴν φιλελεύθερον καὶ ἀνικληρικὴν ἰδέαν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ὅταν ἐτοιμάζει τὰ σατυρικά του βέλη γιὰ ῥασοφόρο, τὰ βάφει προηγουμένως μὲ τὸ δριμύτερον φαρομάκι ποὺ τοῦ παρέχει τὸ μῖσος του καὶ ἡ ἀγανάχησή του.

Οἱ ἱερεῖς βαρύνθησαν τὸν Πλάστην νὰ πιστεῦουν. Τὸν Βάκχον καὶ τὸν Ἐρώτα θεοσεβῶς λατρεύουν. Ἐπῆρεν ἡ Ἀσέλγεια ποιμένος βακτηρίαν καὶ καλυμμαῦχι ὑψηλὸν καὶ ἄχραντον μανδύαν. Τὴν νύκτα περιφέρεται βαστάζουσα λαμπάδες, στοὺς δρόμους πίνει τὸ κρασί καὶ ψάλλει πατινάδες. Πορνοστασιῶν φανερῶν ἀνοίγει χίλιες θύρες, καὶ ἀγοράζουσα πληγὴς πληρώνει χρυσὴς λίρες.

Βλέπεις αὐτὸν πῶς ἀκουμβᾷ εἰς μαῦρον δεκανίκι καὶ στὸν λαὸν ὡς δωρεὰς μοιράζει εὐλογίας; Εἶναι χονδρὸς Ἄρχιερεὺς πάσης Ξηροκαμπίας. Ὡς περικεφαλαίαν του τὸ καλυμμαῦχι ἔχει φορεῖ αὐτὸ καὶ κακουργῶν ἀτιμωρῆτως τρέχει. Μίαν στιγμὴν ἰδὲς αὐτὸν τὸν ἅγιον Πιλάτον ἀπ' τὸν Κωλέττην ἔρχεται εἰς τὸν Μαυροκορδάτον, ὑβρίζει καὶ κατηγορεῖ τὸν ἓνα καὶ τὸν ἄλλον καὶ τὸν καθένα εἰς τ' αὐτὴν πολιτικὸν μεγάλον, πολεμικὸν ἀνίκητον, σωτῆρα ὀνομάζει ἐνῶ κρυφίως καὶ τῶν δυὸ τὸν λάκκον ἐτοιμάζει.

Ὅσοι παχεῖς ἰμάμηδες, τῆς τυραννίας στῦλοι τοῦ Βάκχου ὀμοτράπεζοι τῆς Ἀφροδίτης φίλοι νὰ φάγουν μόνον καὶ νὰ πιοῦν ἔχουν πρό ὀφθαλμῶν των καὶ πετραχήλι κακιῶν φοροῦν εἰς τὸν λαίμῳ των, ὅσοι Πιλάτοι δόλιοι, Τηγανιτοθρεμμένοι εἰς δεκανίκι φατριῶν εἶναι ἀκουμβημένοι καὶ μὲ τὰ μαῦρα ράσα των τοὺς κόρακας ὀμοιάζουσιν ὅλοι πετοῦν ἐπάνω μου καὶ κρά-κρά-κρά φωνάζουσιν.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον αὐτοί. Οἱ ραδιοῦργοι Φαναριῶτες, οἱ ἀγράμματοι Γραμματικοί, οἱ κλέφτες φροντισταί, οἱ πληρωμένοι Ἐφημεριδογράφοι οἱ βάνουσοι Κοτζαμπάσηδες, ὅλοι καθέννας μὲ τὴ σειρὰ του παραλαμβάνονται ἀπὸ τὸν ποιητὴ καὶ μουτζουρώνονται ἢ μαστιγώνονται, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία τους καὶ μὲ τὰ ἔργα τους. Ὁ Σοῦτσος ἀψηφᾷ κάθε κίνδυνο καὶ ὑστερα ἀπὸ κάθε διαμαρτυρία ἢ ἀπειλὴ κάποιου ἰσχυροῦ ποὺ βρίσκει τὴν προσωπογραφία του μέσα στὴ σάτυρα, ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐπίθεσή του μὲ περισσότερη ὀργὴ καὶ βιάφει τὶς σαΐτες του σὲ δριμύτερο φαρμάκι.

Ἡ ἀηδία του πρὸς τὴν κοινωνία σιγὰ-σιγὰ τὸν διαποτίζει βαθειά, ποὺ καταντᾷ νὰ συχαίνεται ὅλη τὴ ζωὴ καὶ νὰ γίνῃ τόσο ἀπαισιόδοξος, ὥστε νὰ περιφρονῇ καὶ τὴν ἀθανασία, τὴν ὁποία ἔλπιδε ὅτι θὰ τοῦ χαρίσουν οἱ σίχοι του. Στὸ ποίημα «ἡ ἀηδία τῆς ζωῆς» ποὺ περιλαμβάνεται στὴ σειρὰ τὸ «πανόρισμα τῆς Ἑλλάδος» (1831—1833) γράφει.

«Τί πληξίς! Ἄλας ἡ ζωὴ νὰ εἶχε κὰν ὀλίγο!
 Ἄ! ἄ! ἄ! ἄ! τὸ στόμα μου τρεῖς πηθαμὲς τ' ἀνοίγω...
 Κάθε αὐγὴν ὁ ἥλιος τῆς χθεσινῆς ἡμέρας
 καὶ κάθε νύκτα οὐρανὸς μὲ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας!
 Κάθε ἡμέραν τακτικὰ καθεὶς μὲ τ' ὥρολόγι
 νὰ ἐξυπνᾷ, νὰ τρώγῃ
 καὶ δι' αὐτὸν τὸν ἔντιμον σκοπὸν νὰ κοπιᾷζῃ!
 ὦ τί ζωὴ, καὶ πῶς κανεὶς νὰ μὴν ἀηδιάζῃ;

Ζῆς μόνος κι' ἀνεξάρτητος; Ἀπὸ τὴν πληξίς σκάνεις.
 Λαμβάνεις ὑπουργήματα! τὴν ἀρετὴν σου κάνεις.
 Νυμφεύεσαι; Στὸ μέτωπο θὰ σὲ κεντᾷ ἡ μύγα
 μὲ πόσους ἢ Σωσάνα σου θὰ παίζῃ τυφλομύγα!
 Στοῦ γάμου τὸν βαρὺν ζυγὸν τὸν τράχηλον δὲν κλίνεις;
 Ἡ νέες, ποὺ μυρίστηκαν πῶς ἀσκητῆς θὰ μείνης,
 σὰν κάργες πονηρὲς πετοῦν, ἀλλοῦ φωλῆν γυρεῦουν.

Χασμούρημα τὸ κάθετι ὡς κι' ἡ ἀθανασία.
 Ὅποτεν δὲν αἰσθάνομαι, τί θέλω Μουσουλεῖα;
 Ἡ ποίησις ὑπόληψιν μεγάλην κι' ἂν μὲ δώσῃ,
 Τί θέλω κατορθώσῃ;
 Ζωὴν ἀθάνατον ζητῶ μ' ἐναρμονίους ἤχους
 Μὴ τάχα δὲν γηράσκω;
 Μ' ἐνύσταξεν κι' ὁ Παρνασσὸς καὶ τώρα γράφων στίχους,
 βεβαιωθῆτε χάσκω.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐντύπωση τοῦ ποιητῆ ἀπὸ τὴν κοινωνία τῆς ἐποχῆς του καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ. Δὲ θὰ ἐπιδιώξωμε νὰ βγάλουμε γενικώτερα συμπεράσματα ἀπ' αὐτὴ καὶ νὰ δείξωμε ὅτι οἱ δυσαρεστημένοι καὶ οἱ μεμψίμοιροι, εἴτε Θεοσίτες εἴτε Κάτωνες, ὑπῆρχαν πάντοτε καὶ θὰ ὑπάρχουν πάντοτε. Οὔτε θὰ ζητήσωμε νὰ βροῦμε

ὁμοιότητες καὶ διαφορὲς μὲ τὴ σημερινὴ κοινωνία γιὰ νὰ κατορθώσωμε ν' ἀντλήσωμε «πολύτιμα διδάγματα». Ὁ σκοπὸς μας ἦταν μόνο καὶ μόνο, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ σήμερον, νὰ ρίξωμε μιὰ ματιὰ στὸ χθὲς καὶ ν' ἀναφέρωμε χρονολογικὰ τὶς ἐντυπώσεις καὶ τὶς γνώμες τῶν συγχρόνων γιὰ τὴν ἐποχὴ τους.

Στὴν προσπάθειά μας αὐτὴ μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ξαναθυμηθοῦμε καὶ ἓνα λησμονημένο σήμερον ποιητῆ, τοῦ μ' ὄλα τὰ ἐλαττώματα καὶ μ' ὄλες τὶς πλάνες του, τόσο στὴν ποίηση ὅσο καὶ στὴ ζωὴ γενικὰ, εἶν' ἓνας ἀξιόλογος ἀντιπρόσωπος τῆς ἐποχῆς του καὶ ὁ πρῶτος —χρονολογικὰ— σατυρικὸς ποιητῆς τῆς ξαναγεννημένης Ἑλλάδας. Ἡ σάτυρά του ὅσο κι' ἂν δὲν εἶναι ἀντικειμενικὴ, ὅσο κι' ἂν εἶναι ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὴν πολιτικὴν του καὶ ἀπὸ τὶς προσωπικὰς του περιπέτειες, ὅσο κι' ἂν πνίγεται πολὺ συχνὰ μέσα στὸ χεῖμαρο μιάς ἀσκοπῆς στιχογραφικῆς φλυαρίας, ἔχει ὅμως καὶ ἀρκετὲς στιγμὲς, ὅπου μᾶς παρουσιάζεται σὰν ἀβίαστη καὶ ἀκακὴ διακωμῶδηση, σὰν ἐμπνευσμένη γελοιογραφία. Τὶς περισσότερες φορὲς κατεβαίνει καὶ σέρνεται στὰ χαμηλὰ ἐπίπεδα μιᾶς ἀνοῦσιας ἀντιπολιτευτικῆς πολιτικολογίας, ἀδικῆς καὶ ἀστήρικτης, ἀλλὰ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ ἁρνηθοῦμε ὅτι κατορθώνει κάποτε νὰ πατήσῃ καὶ μέσα στὴν περιοχὴ τῆς ποιητικῆς δημιουργίας.

Π. Γ. ΞΙΦΑΡΔΣ

Αἰλουρος καὶ Κότες

Ἐνας αἰλουρος ἐντύθηκε γιατρός
 μὲ ψηλὸ καπέλο, ρεντικότα καὶ γυαλιά,
 πῆρε καὶ μιὰ τσάντα μ' ἐργαλεῖα γιατρικά,
 ἔμαθε πῶς κάτι κότες ἀρρωστήσανε,
 κι' ἔτσι δά καμαρωτὸς καὶ τεντωτὸς

μῆκε στὴν αὐλὴ ποὺ τρώγαν οἱ κοτοῦλες.
 — Μὴ χαλάτε παντελῶς τὴν ἡσυχία σας,
 ἦρθα σὰ γιατρός σοφός, γιὰ τὴν ὑγεία σας.
 Πῶς δὲν εἴσαστε καλὰ μ' εἰδοποιήσανε
 τί μοῦ πάθατε λοιπὸν, γειτονοποῦλες; —

Οἱ κοτοῦλες στὸ κοτέτσι τους κρυφτῆκαν,
 μ' ὄλο τὸ ψηλὸ καπέλο τὸν γνωρίσανε.
 Ἐκλειδώσαν, καὶ ἀπὸ κεῖ τοῦ ἀποκριθῆκαν:
 — Εἴμαστε καλὰ σὰν καὶ προτῆτερα
 καὶ ὅταν φύγῃς θάμαστε καλύτερα. —

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΣΙΜΑ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ

Ούτε απ' τούς ἄδεντρους ἄγρους οὔτε απ' τὰ ἀπόσκια δάση
λίγη πνοούλα στὰ νερὰ δὲν ἔχει ἀπόψε φτάσει,
νὰ παίξη. Κι ἐνῶ μέσα μου τῆς λύπης κλαίει τ' ἀηδόνι,
τ' ὠχρὸ φεγγάρι σὰν νεκρὴ τῆ λίμνη σαβανώνει.

Τάχα τὰ κρίνα ξέχειλο μ' ἀγάπες τὸ ποτήρι
τ' ὀλόλευκο τὸ γέμισαν κι ἔχουν στὸν ὄχτο γείρει ;
Ἦ στὴν πλημμύρα τῆς σιγῆς, ποῦ ὄλα πιά τάχει πνίξει,
βουλῆθηκε κι ὁ πόνος τους ὑποταγῆ νὰ δείξει ;

Βουβὰ ἂν ἡ Μοῖρα τ' ἄλυτα δουλεύη ἔτσι τοῦ κόσμου,
τρέμω μὴν ξάφνου ὁ θάνατος ὄλα τὰ σβῆση ἐμπρός μου.
Κι ἀνήσυχα ἀφηγκράζομαι. Μὰ ἡ θλιβερὴ μου σκέψη
σκύβει τοῦ κάκου απ' τῆ σιωπῆ τὸ μυστικὸ νὰ κλέψη.

Ἦσκιοι θολοὶ τῶν καλαμιῶν στὸν ὄχτο οὔτε σαλεύουν.
Μὲς στοὺς αὐλοὺς μόνο οἱ φωνές οἱ ἀγέννητες παλαίβουν,
νὰ βγοῦνε σὰν παράτονη κραυγὴ καὶ σὰν φοβέρα,
ποῦ ὄλο τῆς λίμνης τὸ νερὸ ν' ἀνατριχιάση ὡς πέρα.

Νὰ φύγω ! Ἀπόψε τέτοιο φῶς δὲν εἶναι νὰ πυκνῶνῃ
τὸν ἦσκιο μου καὶ στὸ γυαλὶ στὴ λίμνη ἐδῶ ν' ἀπλώνῃ.
Νὰ φύγω ! Γιατὶ ἀλλιώτικα, καθὼς κοιτάζω, ὀϊμένα,
ἦσκιος κι ἐγὼ μὲς στὰ νερὰ βαθιὰ θὰ γίνωμ' ἕνα.

Μὰ νὰ ! Γὸ νεροφάντασμα δὲν εἶναι πιά ἐκεῖ κάτω.
Ἦ ἀνθοί, ποῦ ξάφνου ἐδιώξετε τὸ χνότο τοῦ θανάτου.
Ἦ ἀπὸ ἕνα κρίνο στάλαξε μὲς στὰ νερὰ ἕνα δάκρυ
καὶ τοῦ καθρέφτη ράγισε, ποῦ κοίταζα, τὴν ἄκρη.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΠΡΟΣ ΤΟ ΛΥΤΡΩΜΟ ΤΗΣ

(ΔΙΗΓΗΜΑ)

Περπατοῦσε γεμάτη θλιβερὲς σκέψεις ἡ Μίνα. Κατέβαινε τὸ μεγάλο πολυ-
σούχναστο δρόμο. Ἡ πρωϊνὴ σκηνὴ τοῦ σπιτιοῦ δὲν ἔννοοῦσε νὰ σῶσθῃ μῆτε μιὰ
στιγμούλα μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς της. Ὁ τρόπος ποῦ τῆς φέρθηκε ἡ
κ. Πόπη σήμερα εἶταν ἀσυνείθιστος, σκληρός. Κ' ἐκείνη ἡ φοβέρα ποῦ τῆς πέταξε
τελευταία, τὴν πλημμύριζε μὲ πρωτόφαντῆ ἀγανάκτηση : « Ἄν τυχόν, τῆς εἶπε
φρενιαζμένη, δὲ βρῆς καὶ σήμερα πελάτη, νὰ μου ἐτοιμάσης ἀπὸ αὔριο κιόλας τὰ
μπογαλάκια σου καὶ νὰ του δίνης. Δὲν ἀντέχω πιά νὰ σε τρέφω καὶ νὰ σε ντύνω,
χωρὶς νὰ φέρνης καμιὰ δεκάρα. Τάκοῦς ; »

Δὲν περίμενε ἡ Μίνα μιὰ τέτια στάση καὶ τέτια λόγια ἀπὸ τὴν κ. Πόπη. Ἦσα-
με πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες μόνο γλυκόλογα καὶ χάδια ἀκόμη δεχόταν απ' αὐτῆ.
Τώρα καταλάβαινε πὼς εἶταν πλαστὴ ἡ πρωτινὴ της εὐγένεια, — τώρα ποῦ δὲ μπο-
ροῦσε νὰ βγάλῃ λεφτὰ σὰν τὸν περασμένο καιρὸ, ποῦ δὲ μπορούσε νὰ της εἶχῃ
ἔπως τότες μάτια τὰ κατστάρικα στὴν ποδιά της.

Ψεύτικη κ' ὑστερόδουλη τῆς κ. Πόπης ἡ εὐγένεια . . . Ἄχ νὰ μπορούσε νὰ το
καταλάβαινε αὐτὸ ἡ Μίνα εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχή ! Κ' ἐνῶ σιγοβάδιζε κατεβαίνοντας
τὸ μεγάλο δρόμο, θυμῆθηκε τὰ παλιά.

Πᾶνε τώρα ἑπτὰ χρόνια. Εἶταν καλοκαίρι. Φερμένη ἡ κ. Πόπη ἀπὸ τὴν Ἀ-
θήνα παραθέριζε στὸ χωριό τους. Εἶχε νοικιασμένο γιὰ τὴ σαιζὸν ἕνα ἀνώγειο,
ἀπέναντι στὸ δικό τους φτωχόσπιτο.

Γλυκομίλητη, καλοχαιρετούσα καθὼς δειχνόταν ἡ κ. Πόπη, δὲν ἄργησε νὰ
πιάνῃ σχέσεις μὲ τὸ σπιτικὸ τους, τὴ χήρα μάννα της, τὴ μεγαλύτερη ἀδερφή της
κι αὐτήν.

Οἱ τρεῖς φτωχὲς χωρικὲς νόμιζαν πὼς τίς εὐεργετοῦσε, γιατί καταδεχόταν νὰ
πιάνῃ τὴν κουδέντα μὲζὶ τους αὐτῆ ἡ πρωτεουστιάνα. Κκι σκληρωμένες ἀπὸ τοὺς
καλοὺς της τρόπους, τὴν ἐξυπηρετοῦσαν ὅσο μπορούσαν σ' ὅ,τι γύρευε. Περιποιόνταν
ἀκούραστα τὰ δυὸ παιδιὰ της. Πήγαιναν καὶ τῆς ψώνιζαν. Τῆς ἔφερναν ἀπὸ τὴ
βρύση νερό. Τῆς ἔκαναν σαπουνίσματα, ἀκόμη καὶ μπουγάδες. Κι ὄλα αὐτὰ χωρὶς
πληρωμὴ, παρ' ὅλη τὴ φτώχεια τους.

Καὶ περπατώντας ἀναπολοῦσε ἡ Μίνα τὰ λόγια ποῦλεγε κι ἐπαναλάβαινε τότες
ἡ κ. Πόπη τῆς μάννας της, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ της.

— Νὰ μου δώσης, κυρὰ Γιάννενα, νὰ πάρω μὲζὶ μου στὴν Ἀθήνα τὴν Ἀση-
μίνα σου (ποῦ κατόπιν σύμφωνα μὲ τὴ μόδα καὶ γιὰ νὰ τὴν κολακίψῃ τὴ βάφτισε
Μίνα). Τὴ θέλω γιὰ τὸ σπίτι. Θὰ τὴν ἔχω σὰ μικρὴ ἀδερφή μου κι' ὄχι σὰν ὑπη-
ρέτρια. Καὶ θὰ τὴν καλοπληρώνω . . . δόξα τῷ Θεῷ ἔχω καλὴ σύνταξη σὰ χήρα
λοχαγοῦ (ἔλεγε ψέματα ἡ κ. Πόπη, γιατί ὁ ἀντρας της πέθανε ἀνθυπολοχαγός).
Μὲ τοὺς μιστοὺς της καὶ τὴν προικούλα της θὰ φτιάξῃ κ' ἐσᾶς θὰ συντρέξῃ . . .
Ἐγὼ σᾶς συμπόνεσα καὶ θέλω τὸ καλὸ σας.

Τὸ παιχνίδι πέτυχε. Οἱ ἀπλοϊκὲς χωρικὲς τὴν πίστεψαν μὴ βάνοντας κακὸ στὸ νοῦ τους. Καὶ στὸ τέλος τῆς σαιζὸν ἦ κ. Πόπη φεύγοντας ἀπὸ τὸ χωριὸ πῆρε μαζί της τὴν Ἀσημίνα.

Στὴν ἀρχὴ τὴν εἶχε γιὰ τίς δουλιές τοῦ σπιτιοῦ. Ὅσοι ἀπὸ λίγες βδομάδες, προβάλλοντας τὸ δικὸ της παράδειγμα, ἄρχισε νὰ τη δασκαλεύη μεθοδικὰ καὶ μὲ ζῆλο καὶ νὰ τη μπάξη στὸν κύκλο τῶν ἀμαρτωλῶν μυστικῶν της.

Τῆς ξεσκέπασε τὴ ζωὴ της καὶ τῆς δικαιολογοῦσε μὲ πειστικότητα κάθε πράξη της ἀπρεπῆ. Σὰ χήρεψε —πρὶν καμπόσα χρόνια— κ' εἶδε πὼς δὲ μπορούσε νὰ τα φέρη βόλτα μὲ τὴ μικρὴ σύνταξη ποῦπερνε καὶ σκέφτηκε πὼς δὲν ἔπρεπε σὰ νέα γυναικίκα ἀκόμη νὰ στερηθῆ τὴ ζωὴ, πῆρε ἀποφασιστικὰ τὸν κρυφὸ δρόμο, ποῦ φέρνει στὸ εὐκολὸ κέρδος μὰ καὶ στὴν ἀπόλαυση. Καὶ δὲν ἄργησε μετὰ τὸ θάνατο τοῦ μακαρίτη νὰ βάλῃ σ' ἐνέργεια τὰ σχέδιά της. Φρόντισε νὰ διατηρήσῃ στενὲς σχέσεις μὲ τοὺς φίλους καὶ γνωστοὺς του. Δὲν ἔπαυε νὰ τοὺς ἐπισκέπτεται κ' ἀπαιτοῦσε εὐγενικώτατα νὰ της ἔρχονται κ' αὐτοὶ συχνὰ στὸ σπιτί της. «Ἔτσι θὰ δείχνετε, τοὺς ἔλεγε, πὼς τιμᾶτε τὴ μνήμη τοῦ ἀξέχαστου φίλου σας κ' ἐξακολουθεῖτε νὰγαπαῖτε τὴν ἀπωρανεμένη φανίλια του».

Ἀπὸ τὴ συζυγικὴ κλίνη τοῦ μακαρίτη δὲν ἄργησαν νὰ περάσουν ἔλοι ἔσοι, σὰν ἐξοῦσε, εἶχαν κάποιον δεσμό ἢ κ' ἀπλή γνωριμία μαζί του. Ἐνοεῖται πὼς ἦ κ. Πόπη φρόντιζε μὲ προσοχὴ νὰ τοὺς δέχεται σὲ μέρες κ' ὥρες ξεχωριστὲς καὶ πὼς εὑρίσκει τὸν τρόπο νὰ τοὺς τοιμολογᾷ καὶ λεπτά, κοντὰ στὸ αἰσθησιακὸ κέρδος ποῦχε μὲ τὴν ἐκπλήρωση τῶν σαρκικῶν πόθων της.

Ὅλ' αὐτὰ τᾶκουσε ἡ Μίνα ἀπὸ τὸ ἴδιο στόμα τῆς κ. Πόπης. Μὰ ἔμαθε κ' ἄλλα ἀπ' ἄλλη πηγὴ: Πὼς σὰν ἔπιασε ἡ κ. Πόπη τὰ σαράντα της, ὅπως δὲν εἶτανε δὰ καὶ πολὺ ὁμορφῆ, εἶδε πὼς δὲν εἶχε πιά πέραση καὶ νόμισε χρέος της, γιὰ τὴν ἐξασφάλιση κέρδους, νὰνανεώσῃ τὴν πρᾶματτα ποῦ ἐμπορευόταν ὡς τώρα. Καὶ κατάστρωσε τὸ σατανικὸ σχέδιό της.

Κάθε καλοκαίρι, τὰ δυὸ-τρία τελευταῖα χρόνια, πῆγαινε γιὰ ἐξοχὴ στὰ κοντινὰ χωριά, γιὰ νὰ βρῆ καὶ ξεμαυλιστὴ κανένα χωριατοκόριτσο ἀπροστάτευτο. Μ' αὐτὸ θὰ ξανάρχιζε καὶ θὰ ζωήρευε τίς ἀνομες μυστικὲς δοσοληψίες της. Καὶ πέτυχε τὴ Μίνα. Τὴ συνέχισε τὴν ἡξαιρε τὸ ἄμοιρο κορίτσι:

Ἄφοῦ τὴν κατήχησε ἐπίμυνα καὶ τῆς ξεσῆκωσε φουρτοῦνες στὸ γερὸ νεανικὸ κορμί της, δὲ δυσκολεύτηκε πολὺ νὰ τὴν παραδώσῃ στὴν ἀρχὴ σ' ἕνα χτηματῖα ἀπόστρατο συνταγματάρχη, ποῦ τὸν ὑποχρέωσε νὰκριδοπληρῶσῃ προκαταβολικὰ τὰ σαρκικὰ πρωτόλεια τῆς παραπλανημένης χωριατοπούλας.

Γλήγορα κατόπι τῆς ξεσκόλησε σ' ἔλα. Κ' ἡ κρυφὴ πελατεία, ποῦ τῆς ἐξασφάλισε, πλήθαινε ὀλοένα καὶ τὸ σπουδαιότερο...πλήρωνε καλὰ.

Ἡ κ. Πόπη περνοῦσε ζωὴ καὶ κόττα. Καθόταν σὲ διαμέρισμα πολυτελείας κ' ἔκανε λοῦσα βαρεῖα (θέλοντας νὰρέσῃ καὶ νὰ προκαλῆ κ' αὐτὴ κ' ἔτσι νὰ τοιμολογᾷ καμιά ρώγα ἀπὸ τὸ ἡδονικὸ σταφύλι τῆς ζωῆς) καὶ σπούδαζε στὴν ἐμπορικὴ σχολὴ τὰ παιδιὰ της. Στὴ Μίνα ἔδειχνε ξεχωριστὴ, σὰ μητρικὴ φροντίδα· τὴ στόλιζε, τὴν κολάκευε καὶ κοίταζε νὰ μὴν της λείψῃ τίποτα. Τῆς ἔβαλε κάτι λεπτοῦλια στὸ ταμειυτήριον, ἔστειλε τρεῖς τέσσερις φορές καμπόσα κατοστάρικα τῆς μητέρας της καὶ τῆς ἀγόρασε κάτι χασέδες καὶ πανικὰ τάχα γιὰ τὴν προικὰ της.

Ἡ Μίνα, ἀθῶα κ' ἀμαθῆ, πίστευε γιὰ μερικὸν καιρὸ στὴν ἀγάπη τῆς κ. Πόπης. Μὰ ἀφότου λιγρόστεψαν τὰ κέρδη της κ' ἔβλεπε κάπως ἀλλιώτικη τὴν κυρία της, ἐνωθε διαταγμοὺς κ' ἀμφιβολίες. Ὅσοι ἀπὸ τὴ σημερινὴ σκηνὴ τοῦ σπιτιοῦ, κατάλαβε τὴ φριχτὴν ἀπάτη της.

Ἐνῶ πικραμμένη κ' ἀγαναχτισμένη ἀναλογιζόταν ὅλα αὐτὰ ἡ Μίνα στάθηκε αὐθόρμητα καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ μπροστὰ στὴν κατάφωτη βιτρίνα ἐνὸς καινούριου ἐμπορικοῦ, κοντὰ σ' ἕνα σωρὸ κυρίες, ποῦ κοίταζαν λαίμαργα. Κάτι νόστιμες μεταξωτὲς ρόμπες μοδάτες εἶχαν τραθήξει τὸ γυναικίκοσμο ἐκεῖνο, σὰν ἡ φωτισμένη λάμπα τίς πεταλοῦδες.

Τῆς ἄρεσαν κ' αὐτηνῆς κ' ἄθελα τῆς ἦρθε στὸ νοῦ ἡ ξεχωριστὴ χαρὰ, ποῦ δοκίμασε, σὰ φόρεσε τὴν πρώτη στὴ ζωὴ της μεταξωτὴ ρόμπα, κόκκινη σὰν τὴ φωτιά, ποῦ της εἶχε φτιάσει ἡ κ. Πόπη, μόλις τὴν ἔφερε ἀπὸ τὸ χωριὸ στὴν Ἀθήνα.

Σὲ λίγο συνέχισε τὸ δρόμο της ἡ Μίνα. Τὸ ὑγρὸ σκοτάδι τῆς χυνοπωριάτικης νύχτας εἶχε τώρα χαμηλώσει καὶ σκέπαζε βαριά τὴν πόλη. Τὰ φῶτα τοῦ δρόμου θάμπωναν.

Βαδίζοντας μὲ ρυθρὸ πιδ σιγανὸ τώρα ἡ Μίνα, κοίταζε δεξιὰ-κ' ἀριστερὰ τοὺς ἀντρες, ποῦ ἀντάμωνε, προσπαθώντας μὲ τίς ἐκφραστικὲς ματιές της νὰ γραπώσῃ κανένα. Γιατὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ξεχνᾷ γιὰ ποῖο σκοπὸ βγῆκε. Ἄλλωστε ἡ φόβερὰ τῆς κ. Πόπης σὰν πικρὸς ἀντίλαλος τάραιξε ἀκόμη τὴν ἀκοή της. Κι ἀνατρίχιαζε στὴ σκέψη πὼς γυρνώντας καὶ σήμερα ἀπραχτῆ στὸ σπιτί μπορούσε μὲ τὰ σωστὰ νὰ πεταχτῆ στὸ δρόμο ἀπὸ τὴν κυρά της. Καὶ τί θάκανε; ποῦ θὰ πῆγαινε; τί θὰ γινόταν;

Μὰ ἔλοι στὸ δρόμο, ὅπως πάντα τὸν τελευταῖο καιρὸ, τὴν κοίταζαν παράξενα, περιγελαστικὰ ἢ περιφρονητικὰ, καὶ περνοῦσαν. Ἄλλοίμονο!

Δάγκωνε μὲ καημὸ τὰ σκουροδαμμένα χεῖλη της. Ἐμπηγε τὰ μανικιουραρισμένα νύχτα της στὶς παλάμες της σφίγγοντας τίς γροθιές της. Μιὰ φλογερὴ ἔχτηρητα πρὸς τὴν κ. Πόπη τῆς ἔκαιγε τὰ σωθικά. Ἐσφιγγε τίς σιαγόνες της.

Ἐπιτέλους ἔφτασε στὸ τελευταῖο καταφύγιο, ποῦ συνείθιζε νὰ πηγαίνει, ὅταν τὸ ψάρεμα στὸ δρόμο τῆς ἔδβαινε ἄκαρπο. Εἶταν ἕνα ὑπόγειο ζαχαροπλαστεῖο σὲ μιὰ πάροδο. Ἐκεῖ ὑποχρεωνόταν νὰ καταβάλλῃ τίς τελευταῖες προσπάθειές της γι' ἀγκίστρωμα.

Κάθισε ἡ Μίνα σὲ μιὰ γωνιά. Κι ἄρχισε νὰ στρέφῃ τὴ ματιὰ της σὰν περὶ σκόπιον πρὸς ὅλες τίς διευθύνσεις, πρὸς ἔλους ποῦ μπαινόθβαιναν ἢ καθόντουσαν.

Μιὰ στιγμὴ κοίταξε στὸν ἀπέναντί της καθρέφτη. Πόσο, ἀλήθεια, εἶχε χαλάσει τὸ πρόσωπό της μέσα σ' αὐτὰ τὰ λίγα χρόνια. Καὶ τὸ κορμί της πὼς στράγγιζε; Ἀὐτὸ καὶ τοῦ ρούφηξαν τὸ αἷμα ἀμέτρητες δδέλλες. Κι ὅμως τί δροσερὴ, ὁμορφῆ καὶ φουντωτὴ ποῦ εἶταν, ὅταν ἦρθε ἀπὸ τὸ χωριὸ της!

Ἄνοιξε τὴν τσάντα της καὶ πῆρε τὴν πρώτη φωτογραφία, ποῦ ἔδβαλε μόλις ἦρθε στὴν Ἀθήνα φορώντας τὴν πρώτη μεταξωτὴ ρόμπα, τὴν κόκκινη σὰν τὴ φωτιά. Κ' ἔβλεπε μιὰ στὸν καθρέφτη καὶ μιὰ στὴ φωτογραφία. Τί διαφορά Θεέ μου! Ἐνα ἀψὺ φαρμάκι πλημμύρισε τὴν ψυχὴ της. Καὶ τὰ σακκουλιασμένα μάτια της βούρκωσαν.

“Αχ! γιατί να μη μείνη στο χωριό της; Θάταν ωραία ακόμη. Γιατί δέ θά την είχαν σακατέψει οί αγρύπνιες κ' οί κακές αρρώστιες. Προπάντων οί σιχαμερές εκείνες αρρώστιες, πού μήνες δλάκκιρους τίς γιάτρευε κάθε φορά πηγαίνοντας κρυφά τά βράδια στο ίατρείο ένδς άθυρόστομου γιατράκου. Είταν τότες πού ή κ. Πόπη έλεγε φέματα στους πελάτες της, πώς ή Μίνα πάει στο χωριό της και πώς σέ λίγες μέρες ή βδομάδες θά γυρίση.

Σέ μιá στιγμή τήν πλησίασε τó γνωστό της γκαρσόνι. ‘Η Μίνα τού παράγγειλε άφαιρεμένα ένα γλυκό, τούδωσε κ' ένα δίφραγκο φιλοδώρημα προκαταβολικά, καθώς συνείθιζε, για να μήν της κάνη παρατήρηση, αν θάμενε και κρατούσε πολλήν ώρα τó τραπέζι.

Κι' άρχισε πάλι να άνερευνά προσεχτικά σκορπώντας ψεύτικα άτονα χαμόγελα. Μά όλοι, νέοι κ' ήλικιωμένοι, έστρεφαν άλλοτ' ή ματιά τους.

‘Η ώρα περνούσε πληχτικά. Σέ μιá στιγμή γύρισε κι' αντίκρουσε ή Μίνα στήν από πίσω της γωνιά τού μαγαζιού μιá φτωχοντυμένη νέα γυναίκα με τόν άντρα της ντυμένο χωριάτικα και τά τρία παιδάκια τους. ‘Ολοι τρώγανε χαρούμενοι τά γλυκά πού είχαν μπροστά τους. ‘Ο άντρας γελαστός πότε μιλούσε της γυναίκας του, πότε βοηθούσε τά παιδιά του να κέψουν τó γλυκό τους.

Τούς καμάρωνε και τούς ζήλευε ή Μίνα. Κ' εκείνα τά παιδάκια με τίς λαγάρές φωνούλες και τά κρουσταλλένια γελάκια τους πώς τή γήτευαν! (Πάντ' άγαπούσε ξεχωριστά τά παιδιά ή Μίνα). “Αχ με τά χάλια πούχε μιá τέτιαν εύτυχία, συλλογίζόταν, δέ θά δοκίμαζε κι' αυτή ποτέ στή ζωή της. Μαζί με τά νιάτα, τήν όμορφιά και τήν ύγεία της έσθυσαν κι' οί έλπίδες της.

Μελαγχόλησε φοδερά. Τό ήθικό και σωματικό της σαραβάλιασμα, οί άπενταρίες πού τήν έδερναν από καιρό (τά λεφτά πού της είχε βάλει στο Ταμειυτήριο ή κ. Πόπη, είχαν άποσυρθή και φαγωθή στο μεταξύ), τά σκληρά λόγια κ' οί φοβέρες οί πρωινές στάθηκαν σέ θλιθερή παράταξη μπροστά στα μάτια της ψυχής της. Και σέ μιá στιγμή πού νόμισε πώς ένας μαύρος ψηλός τοίχος, χωρίς καμιάν έξοδο, τήν περιούκλωνε, αποφάσισε να τρέξη μάνι-μάνι κάπου και να δώση τέλος στή χαμένη ζωή της με όποιον τρόπο μπορούσε.

‘Η ματιά της ξανάπεσε στή φτωχοντυμένη νέα γυναίκα με τά γύρω πολυαγαπημένα της. Θυμήθηκε τή μεγαλύτερη άδερφή της, πού κ' εκείνη τρία χρόνια τώρα παντρεμένη, θά ζούσε εύτυχισμένη με τόν άντρα και τά παιδάκια της έχοντας κοντά της, συντροφιά και βοήθεια, τή μαννούλα της. (‘Η ξαφνική σκέψη πώς είχε τόσον καιρό να στείλη κάτι της γριάς μάννας της σά μαχαίρι της τρύπησε τήν καρδιά). Κι' αυτή μόνη στόν κόσμο, άπροστάτευτη και τώρα μάλιστα κατατρεγμένη από τήν κυρά της, γιατί δέν κατώρθωνε να της βγάζη λεφτά . . .

‘Η άπόγνωσή της σέ μιá στιγμή μεταμορφώθηκε σέ λυσσασμένη αγανάχτηση. Κιτρίνισε κ' έτρεμε όλη. Προσπάθησε να συγκρατηθή, για να μήν τήν άντιληφτούν οί θαμώνες τού κέντρου. Μά δέ μόρρεσε. Κουλουριάστηκε στή θέση της κρατώντας σκυφτή τó κούτελό της μέσ στήν παλάμη της.

‘Η κριματισμένη ζωή της στήν ‘Αθήνα περνούσε τώρα σέ μιá γοργή κίνηση από της συνείδησής της τó κατώφλι. Κ' ή διαπίστωση, πώς όλη αυτή ή ντροπιασμένη ζωή ξοδεύτηκε, για να κερδίζη και καλοπερνά ή κ. Πόπη, τήν έκανε έξω

φρενών. Δέν κρατιότανε πιά. Δέ θά περίμενε να τη διώξη ή ξεμαυλίστρα λάμια, πού από της πήρε ό,τι μπορούσε, τήν έρριχνε τώρα στους πέντε δρόμους, γιατί της φαινόταν άχρησ η πιά Θάφευγε μόνη της. “Ενιωθε πώς όσο κι' αν είταν συντριμμένη, είχε τή δύναμη να σπάση τίς άλυσσίδες της.

Δέ θ' αυτοχτονοούσε, όπως μιá στιγμούλα πρωτότερα αποφάσισε, όχι. Δέν είχε δικαίωμα. Αυτή δέν έφτεξε σέ τίποτα, σπρώχτηκε στο κρέμα, υπήρξε θύμα. Να τί θάκανε, τί θάπρεπε να κάνη: Θάλλαζε τó δρόμο της ζωής της. ‘Από σκουλήκ' χαμόσυρτο θά γινόταν πεταλούδα. Θάφινε τó ντροπιασμένο κρυφό έπάγγελμα και θά δινόταν, μ' όσες δυνάμεις της έμειναν ακόμη ψυχικές και σωματικές, σέ μιá τίμια εργασία θά πήγαινε κάπου υπηρέτρια, εύκολα θαύρισκε σπίτι. Και θά δούλευε τώρα όχι για τήν καλοπέραση και τά λούσα της κ. Πόπης και τών δυο παιδιών της, πού πάντα τήν περιφρονούσαν, μά για τó ψωμάκι της γριάς μαννούλας της, για τάγαπημένα παιδάκια της άδερφής της, πού λαχτρούσε να πάη κάποτε να τά γνωρίση (άχ πώς άγαπούσε πάντα τά παιδιά), για τόν έαυτό της επιτέλους.

Πλήρωσε ή Μίνα τó γλυκό της, πού τώχε άφίσει ανέγγιχτο, σηκώθηκε άπότομα από τή θέση της, έρριξε μιá γλυκειά ματιά συμπάθειας στα παιδάκια της φτωχοντυμένης νέας γυναίκας κ' έτρεξε άποφασιστικά στο σπίτι της κ. Πόπης. Βάδιζε χωρίς δισταγμό προς τó λυτρωμό της.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΑΕΤΟΣ ΚΑΙ ΚΑΡΑΚΑΞΑ

“Ενας αετός έχύμηξεν άπάνω σ' έν' άρνι και τ' άρπαξε στα νύχια του, και πάει για να τó φάη. Μιá καρακάξα σκέφτηκε, πώς μόραγε κι αυτή να κάνη τó ίδιο, και με μιás σ' ένα κριάρι όρμάει.

‘Η δόλια! τί της έμελλε! Και ποιός τήν ξεκολάει! . . . Τά νύχια της έμπλέχτηκαν γερά μέσ' στο μαλλί του. ‘Ο μπιστικός πού τάβλεπε, τήν παίρνει, τή μαδάει και για παιχνίδι ζωντανό τή δίνει στο παιδί του.

Και τó παιδί τόν άρωτá: «—Και πώς τó λέν, μπαμπά μου, έτουτό τ' άσχημόπουλο;» Και τ' άπαντάει αυτός. «Γιά καρακάξα τó θωρούν τά μάτια τά δικά μου, μά τó μυαλό της έλεγε πώς ήταν αετός.»

ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΟΡΑΤΙΟΣ ΦΛΑΚΚΟΣ

ΣΤΟΝ ΠΛΩΤΙΟ ΝΟΥΜΙΔΑ

(Βιβλ. Ὡδ. Α', ᾠδή 35)

Μέ λιβάνια, τραγούδια καὶ χρεωστούμενο
αἷμα μόσχου νὰ πραῦνω ἐγὼ ἀγαπῶ
τοὺς θεοὺς τοὺς προστάτες τοῦ Νουμίδα μου,
ποὺ ἀπ' τῆς Δύσης γυρνώντας τὸ βυθό,

σκορπάει φιλιὰ στοὺς ἀκριβοὺς συντρόφους του,
μὰ στὸ γλυκὸ Λαμία του πιὸ πολλά,
θυμούμενος πὼς εἶχαν ἓνα δάσκαλο
μικροί, κι' ἀντάμα ἐβάλαν τ' ἀντρικά.

Χνάρι λευκὸ ἄς μὴ λείψη ἀπὸ τὴν ὄμορφη
τὴν ἡμέρα, καὶ μέτρο ἄς μὴ βαλθῆ
στὸν ἀμφορέα, κι' ἀνάπαψη, χορεύοντας
σὰν τοὺς Σαλίους, στὰ πόδια ἄς μὴ δοθῆ,

καὶ ἡ Δάμαλη τὸ Βάσσο, μὲ Θρακιώτικο
μονορούφι, τοῦ ἀνέρωτου ἢ πιστῆ,
ἄς μὴ νικήσῃ, κι' ἄς μὴ λείψη σέλινο
κι' οὔτε ρόδο καὶ κρίνο ἀπ' τὸ πιοτί.

Λάγνο βλέμμα στὴ Δάμαλη θὰ ρίξουνε
ὄλοι, μ' αὐτὴ ἀπ' τὸν ἐραστὴ τὸ νιό
δὲ θὰ χωρίσῃ, πιὸ σφιγμένη ἐπάνω του
κι' ἀπ' τὸ σφιχτοπερίπλεχτο κισσό.

Μεταφρ. ΓΕΡ. ΣΠΗΤΑΛΛΑΣ

ΘΕΟΚΡΙΤΟΥ

ΚΥΚΛΩΨ

ΕΙΔΥΛΛΙΟ ΧΙ (*)

Γιὰ τὴν ἀγάπη γιατρικό, Νικία, δὲν εἶναι ἄλλο,
— οὔτε σκονάκι, οὔτε ἀλοιφή —, μονάχα τὸ τραγούδι.
Αὐτὸ γλυκαίνει τὸν καημό, τὸν πόνο μπαλασμώνει.
Μὰ στὸν καθένα βολετὸ δὲν εἶναι νὰ τὸ πλάσῃ.
Αὐτὸ θάρρῳ πὼς σὺ καλά, πολὺ καλά τὸ ξαίρεις
πούεσαι γιατρός, καὶ τῶν ἐννιά Μουσῶν ἀγαπημένος.
Τὸν πόνο του ἔτσι πέρναγε κι ὁ Κύκλωπας, ὁ ἀρχαῖος
Πολύφημος, ποὺ λάτρευε τὴν ὄμορφη Γαλάτεια
τότε ποὺ μόλις ἔβγαζε τῆς ἥβης τὸ χνουδάκι.
Δὲν ἦταν ἔρωτας αὐτὸς μὲ ρόδα, οὔτε μὲ μῆλα·
σωστὴ ἦταν τρέλλα. Τίποτα στὸν κόσμον δὲν ψηφοῦσε.
Πολλὲς φορὲς μονάχα τοὺς γυρίσανε στὴ στάνη
τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ χλωρὰ λειβάδια τοὺς κ' ἐκεῖνος
καθόταν στὸ φυκόστρωτο ἀκρογιάλι ἀπ' τὴν αὐγούλα
κ' ἔλυωνε, τὴν πεντάμορφη Γαλάτεια τραγουδώντας,
μὲ μιὰ πληγὴ, μαύρη πληγὴ, μέσ' στῆς καρδιάς τὰ φύλλα.
Μὰ τόβρηκε τὸ γιατρικό : στὸ βράχο καθισμένος
καὶ τὸ γιαλὸ ἀγναντεύοντας, αὐτὰ τῆς τραγουδοῦσε :

«Γιὰ δὲ μὲ θές ποὺ σ' ἀγαπῶ τρελλά, γιατί μὲ διώχνεις,
λευκὴ Γαλάτεια, σὰ μικρὸ, περήφανη, μοσκάρι,
βεργόλιγνη καὶ τραγανὴ σὰν ἄγουρο σταφύλι,
κ' ἔξω γυρίζεις στὴ στεριά, ὅταν γλυκὰ κοιμᾶμαι
κι ὅταν ξυπνήσω χάνεσαι μέσ' στὸ γιαλὸ τρεχάτη,
μοῦ φεύγεις σὰν τὸ πρόβατο μπροστὰ στὸ γέρολύκο :

Ἐγὼ σὲ πρωταγάπησα, κόρη, σὰν σὲ πρωτόειδα
ποῦρθες μὲ τὴ μητέρα μου λουλούδια νὰ μαζέψῃς
ἀπ' τὸ βουνό, καὶ τράβηξα τὸ δρόμον νὰ σὰς δείξω.
Ἄχ, κι ἀπὸ τότε μ' ἄναψε τρανὸς καημὸς στὰ στήθη
κι ὄλο ζητῶ νὰ σὲ θωρῶ· μὰ ἔσένα δὲ σὲ νοιάζει.

Τὸ ξαίρω, κόρη ὀλόγλυκη, γιατί ἔτσι μ' ἀποφεύγεις :
γιατί ἓνα φρύδι ἔχω πυκνὸ σ' ὄλο τὸ μέτωπό μου
ποὺ πιάνει ἀπ' τὸνα μου τ' ἀφτί κ' ἴσαμε τ' ἄλλο φτάνει,
κ' ἔχω ἓνα μάτι μοναχὰ καὶ μιὰ πλατειὰ ἔχω μύτη.

(*) Τὰ εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου, μεταφρασμένα ὅλα ἀπὸ τὸν κ. Σπ. Παναγιωτόπουλο θὰ τυπωθοῦν σὲ λίγο σὲ βιβλία.

Ἄλλὰ καὶ τέτοιος πούειμαι ἴγώ χίλια κομμάτια βόσκω
καὶ πίνω τὸ καλύτερον, ἀρμέγοντάς τα, γάλα,
καὶ δὲ μοῦ λείπει τὸ τυρὶ χειμῶνα—καλοκαίρι
κ' εἶναι τὰ τυροβόλια μου παντοτεινὰ γεμάτα.

Καὶ τὸ σουραῦλι παίζω ἐγὼ καλύτερα ἀπὸ ὄλους
τοὺς Κύκλωπες ὅπου εἶναι δῶ. Παίζω γιὰ σένα, φῶς μου,
μονάχος τὰ μεσάνυχτα. Κ' ἔχω ἔντεκα λαφάρια
μ' ὠρατὰ πλουμίδια στὸ λαιμὸ καὶ τέσσερα ἀρκουδάκια.

Μὰ κάνε νάρθης μὲ τὰ ἐμέ κι ὄλα δικά σου θάειναι
Τῆ θάλασσα ἄστη τῆ γλαυκῆ μὲ τῆ στεριά νὰ παίζη.
Καλύτερα θεὸ νὰ περνᾷς τῆ νύχτα στῆ σπηλιά μου.
Ποιὸς τὸ γιαλὸ θὰ διάλεγε μπρὸς στὰ καλά τὰ τόσα :

Δάφνες ἐκεῖ εἶναι, λιγερὰ, μεγάλα κυπαρίσσια,
εἶναι κισσὸς ὀλόμαυρος, γλυκόκαρπον ἀμπέλι
καὶ κρυὸ νερὸ ποὺ στέλνει μας ἢ πολυδάσωτη Αἴτνα,
γάργαρα, ἀθάνατο νερὸ βγαλμένο ἀπὸ τὸ χιόνι.

Κι ἂν σοῦ φανῶ πιὸ μαλλιαρὸς πὼς εἶμαι ἀπ' ὅ,τι πρέπει,
ξύλα θὰ βρῆς βελανιδιάς, φωτιά θὰ βρῆς στῆ στάχτη.
Γιὰ σὲ ἄς καῶ, καὶ τῆ ζωῆ καὶ τ' ἀκριβὸ μου μάτι
ἄς χάσω—ποὺ γλυκύτερο γιὰ μένα δὲν εἶναι ἄλλο.

Ἰδιμένα, ποὺ δὲ μ' ἔκανε μὲ σπάρραχνα ἢ μητέρα
ναρχόμουν μὲς' στῆ θάλασσα νὰ σοῦ φιλῶ τὸ χέρι
— νὰ σοῦ φιλῶ ἂν δὲ σ' ἄρесе τὸ στόμα. Νὰ σοῦ φέρνω
κρίνους λευκοὺς ἢ κόκκινες δροσᾶτες ἀνεμῶνες.
— Μὰ κρίνοι εἶναι τὴν ἀνοιξη καὶ τὸ χειμῶ ἀνεμῶνες.

Ὅμως σὰν ἔρθη, κόρη μου, κάνα καράβι ξένο,
ἀπ' τὸν караβοκύρη του νὰ κολυμπᾶω θὰ μάθω,
γιὰ νάρθω στὸ βυθὸ νὰ ἰδῶ κεῖ κάτω τί σ' ἄρέσει.

Ἄς ἦταν νάβγης στῆ στεριά, Γαλάτεια, καὶ νὰ μείνης
νὰ ξεχαστῆς, ὅπως ἐγὼ ξεχάνουμαι δῶ πέρα.
Μαζὶ μου ἄς ἦταν νάηθελες τὰ πρόβατα νὰ βόσκης
ν' ἀρμέγης γάλα, καὶ τυρὶ μὲ τὴν πιτυὰ νὰ πῆγης.

Ἡ μάννα μου φταίει μοναχά, κ' ἐγὼ μ' αὐτῆ τὰ βάνω,
γιατὶ ποτὲ λόγῳ καλὸ γιὰ μένανε δὲ σοῦειπε
κι ἄς βλέπη πὼς μαραίνουμαι καὶ σβυῶ μέρα τῆ μέρα.
Τὰ πόδια μου πὼς μὲ πονοῦν θὰ εἰπῶ καὶ τὸ κεφάλι
γιὰ νὰν τῆ ἰδῶ νὰ πικραθῆ ἴπως εἶμαι πικραμένος.

Κύκλωπα, Κύκλωπα ! Ποῦ πᾶν, ποῦ τρέχουν τὰ μυαλά σου ;
Ἄν στῆ σπηλιά σου γύριζες κι ἂν ἔπλεχες καλάθια
καὶ χόρτο γιὰ τὰ πρόβατα τὰ γέμιζες, θεὸ νάησουν.
πιὸ γνωστικός. Ζῆσε ὅπως ζῆς. Μὴν κυνηγᾷς τοὺς ἴσκιους.
Μι' ἄλλη Γαλάτεια θεὸ νὰ βρῆς κ' ἴσως καλύτερῆ της.

Κόρες πολλὲς μὲ προσκαλοῦν νὰ παίζουμε τῆ νύχτα
κι ὄλες γελοῦν χαρούμενα, μάτια γλυκὰ σὰν κάνω,
ποὺ πάει νὰ πῆ πὼς μέσ' στῆ γῆς αὐτῆ κ' ἐγὼ εἶμαι κάτι».

Τὸν ἔρωτα ἔτσι ὁ Κύκλωπας γιάτρευε τραγουδώντας
καὶ κάλλιο πέρναγε παρὰ ἂν σκόρπιζε χρυσάφι.

Μεταφρ. ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΚΕΨΕΙΣ

J. JOUBERT

Οἱ ποιητὲς ἔχουν ἑκατὸ φορές περισσότερη εὐθυκρισία ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους.
Ψάχνοντας οἱ ποιητὲς νὰ βροῦν τὸ ὠραῖο, συναντοῦν περισσότερες ἀλήθειες ἀπὸ
κεῖνες ποὺ δὲ βρίσκουν οἱ φιλόσοφοι ἂν καὶ ψάχνουν νὰ βροῦν τὴν ἀλήθεια.

Ὁ ἀληθινὸς ποιητὴς ἔχει λέξεις ποὺ δείχνουν τὴ σκέψη του, σκέψεις ποὺ
ἀφήνουν νὰ δοῦμε τὴν ψυχὴ του καὶ μιὰ ψυχὴ ὅπου ὄλα ζωγραφίζονται καθαρά.

Πόσοι στῆ λογοτεχνία ποὺ ἔχουν καλὸ αὐτὶ κι ὅμως τραγουδᾶνε φάλτσα !

ΟΡΑΤΙΟΣ

Γιὰ νὰ εἶσαι ποιητὴς δὲ φτάνει νὰ βρῆς ἕνα στίχο καὶ νὰ γράψης μερικὲς
φράσεις συρτὲς ὅπως στὸ πεζό. Ὅποιος ὅμως πῆρε ἀπ' τὸν οὐρανὸ πνεῦμα
ἐμπνευσμένο καὶ ἕνα στόμα ποὺ νὰ μπορῆ νὰ προφέρῃ θεῖους φθόγγους σ' αὐτὸν
ἀνήκει αὐτὸς ὁ ἑνδοξὸς τίτλος.

A. HAMAI'DE

Η ΜΕΘΟΔΟΣ DECROLY

Μετάφραση Άγλαϊας Μεταλλινού

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

(Ed. Claparède)

Σε τί θα ώφελήση να βάλω εδώ έναν πρόλογο ; Όλοι οι παιδαγωγοί, όλοι οι ψυχολόγοι μόλις βλέπουν στο ξώφυλλο ενός βιβλίου πώς συγγραφέας του είναι ο DR Decroly ή πώς μέσα κεί μελετιέται ή μέθοδός του σπεύδουν στο βιβλιοπώλη τους να το αποκτήσουν. Δέν τους άπασχολεί καθόλου να μάθουν αν αυτό το βιβλίο «συσταίνεται» ή όχι από τον πρόλογο κάποιου λιγώτερο ή περισσότερο άγνωστου.

Θα ήταν για μένα πολύ άστείο να προλογήσω και δε θα δεχόμουν τη τιμητική πρόταση της Melle Hamai'de, αν δέν έκανα τη σκέψη να έπωφεληθώ αυτής της ευκαιρίας για να πω στον παλαιό μου φίλο Decroly πόσο τον θαυμάζουμε—εμείς όλοι, που ζητούμε να μετακινούμε τον πελώριο όγκο της ρουτίνας, που φράζει το δρόμο στην πρόοδο της Παιδαγωγικής — πόσο ευτυχισμένοι είμαστε που έχουμε στο πλευρό μας αυτό τον ξακουστό αγωνιστή, που είναι ώπλισμένος με την πλούσια πείρα του και μεταχειρίζεται το σοφό του μυαλό μαζί και τον πειστικό του ένθουσιασμό για να έξυπηρετήσει την αλήθεια. Ό Decroly παρουσιάζει αναμφισβήτητη άνωτερότητα από τους περισσότερους των συγχρόνων ψυχολόγων —παιδαγωγών, των συναγωνιστών του, γιατί είναι πραγματικά ένας ψυχολόγος —παιδαγωγός.

Πόσοι που είναι μόνον ψυχολόγοι (ψυχολόγοι φιλόσοφοι ή ψυχολόγοι εργοστηρίων) και με μέσα επαγωγικά συνδυάζουν τις θεωρίες τους με την άγωγή, χωρίς όμως ποτέ αυτοί οι ίδιοι να βάλουν σ' εφαρμογή αυτή τη λεπτή τέχνη; και άλλοι πάλι δισκάλιοι ή διευθυντές σχολείων δέν έκαμαν ποτέ ψυχολογία ή έκαμαν σαν άπλοιο έρρασιτέχνης.

Ό Decroly έχει τόση πείρα της πρακτικής του σχολείου όση πείρα έχει και για την πρακτική της ψυχολογίας. Γιατί μόλις τέλειωσε τις ιατρικές σπουδές του παρακολούθησε μέρα με την ημέρα τους ανώμαλους και κανονικούς μαθητές των σχολείων; που δημιούργησε.

Γνωρίζει κανείς τις ώραϊες έρευνές του για τη μέτρηση της ευφυίας των παιδιών, για την έννοια του χρόνου και του αριθμού στα παιδιά, για την ψυχολογία της άνάγνωσης, του σχεδίου κ.τ.λ. Αυτή ή τριπλή ιδιότητα του παιδα-

γωγού, του ψυχολόγου και του γιατρού, δίνει στις έργασίες του μιάν ειδική έντελώς αξία. Είδε όλες τις άπόψεις των ζητημάτων, που γι αυτά μιλεί. Και τα συμπεράσματα, που σ' αυτά καταλήγει, έχουν την πιστοποίηση της ψυχολογικής θεωρίας, που βασίζεται πάνω σε μιá βαθειά γνώση του παιδιού, και σύγχρονα και της εφαρμογής στην άγωγή.

Έπειτα σ' αυτόν αυτά τα δυο πράματα πολύ λίγο είναι χωρισμένα γιατί μορφώνοντας το παιδί έμαθε να το γνωρίζη και ή κάθε μιá από τις πολυάριθμες και πολυμήχανες παιδαγωγικές μέθοδες που φαντάστηκε του έχει ύποβληθή από κάποια ψυχολογική αλήθεια.

Έτσι, αν θέλαμε να κατατάξουμε τον Decroly μεταξύ των μεγάλων συγχρόνων παιδαγωγών, θα λέγαμε πώς το χαρακτηριστικό του είναι πώς, χάρις στην τριπλή ιδιότητά του—που γι' αυτήν παραπάνω μίλησα—συγκεντρώνει όλες εκείνες τις κινήσεις που έχουν άναφανή δώ κι ένα τέταρτο του αιώνα και που τείνουν να βάλουν ως βάση της άγωγής την ένέργεια, τη ζωή, το ένδιαφέρον εκείνο, που μόνο του γενιέναι άπ' τις βαθιές ανάγκες, ξεχωριστές σε κάθε ηλικία, δηλαδή το ίδιο το παιδί.

Όπως ο Binet, το ίδιο κι ο Decroly είναι ένας λεπτός ψυχολόγος κι ήταν ο πρώτος-πρώτος που έδειξε ένδιαφέρον για τα tests της ευφυίας, που προτάθηκαν άπό τον αξιολάπητο γάλλο σοφό. Τα λογόκρινε, τα άνάπτυξε, βρήκε κι άλλα.

Όπως ή Κα Montessori, ξεκίνησε και κείνος από τα άνώμαλα παιδιά για να άναμορφώσει τη διδασκαλία των κανονικών.

Σαν κι αυτήν, σαν τον Ligthart στη Χάγη, έδειξε, περνώντας άπ' τη θεωρία στην άληθινή πραγματικότητα, τη δυνατότητα μιās άγωγής ή μιās διδασκαλίας που να θεμελιώνεται πάνω στην έλευθερία.

Με τον Dewey ζητεί αυτή ή διδασκαλία να προσαρμόζεται στα ένδιαφέροντα του παιδιού και σκέφτεται πώς είναι χρήσιμο να λογαριάζουμε πρώτα-πρώτα κείνα που πηγάζουν άπό τις πιό πρωτόγονες ανάγκες, κείνες που αιστάνθηκε ή άνθρωπότητα μόλις ήρθε σ' έπαφή με το περιβάλλον : άνάγκη να τραφή, να τυθθή, άνάγκη επίσης να εργαστή άρμονικά με την ολότητα.

Κι όπως ο Kerschensteiner το ίδιο κι αυτός κρίνει πώς τα σχολεία πρέπει να είναι εργαστήρια μάλλον παρά αίθουσες άκροάσεως και ζητεί οι χειροτεχνικές έργασίες να συνδυάζονται με την άπόκτηση των γνώσεων.

Με όλους αυτούς—και με όλους εμάς—θέλει να πλησιάση το σχολείο στη ζωή και να μάθη στο παιδί να ενεργή κάνοντάς το να ενεργή. Μα για να το κάνει να ενεργή πρέπει να του γεννά την επιθυμία να ενεργή. Αυτή ή επιθυμία για ένέργεια έξαρτάται εν μέρει από τις άτομικές διαθέσεις κάθε μαθητή. Έξαρτάται ακόμα από τη γενική άνάγκη, που χαρακτηρίζει την παιδική ηλικία, άπό την άνάγκη του παιγνιδιού.

Παρουσιάζοντας με τη μορφή παιγνιδιού τις διάφορες ένέργειες που θέλει να παρουσιάση το παιδί επιτείνει καλύτερα τα έλατήρια αυτών των ένεργειών.

Το παιγνίδι δέν είναι αυτό μόνον που θα κάμη το παιδί να συνδέση τη ζωή του με τις διάφορες έργασίες που περιμένουμε άπ' αυτό ;

Ό Decroly το κατάλαβε άπό πολλν καιρό και με πολύ ώραία παιγνίδια

πού βρήκε (πού τὰ δημοσίεψε καὶ τὰ συμπλήρωσε ἡ συνάδελφός μας Melle Descœudres) πέτυχε νὰ παρακινήσῃ, νὰ βιάσῃ θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ πῆ τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῶν τῶν μικρῶν ἀνωμάτων, πού στὴν ἀρχὴ-ἀρχὴ φαίνονται ἀνάρτερες σὲ κάθε προσπάθεια προσοχῆς.

Ἐπειτα αὐτὰ τὰ παιγνίδια εἶναι πολύτιμα καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς πνευματικῆς ἐνέργειας τῶν μικρῶν κανονικῶν παιδιῶν. Καὶ περιπλέκοντάς τα ὅλο καὶ περισσότερο, διατηρώντας ὅμως τὴν ἀρχὴ τους, σπρώχνουν τὸ παιδί τὸ πιὸ ἡλικιωμένο νὰ παρατηρῆ μόνο του, νὰ παραβάλλῃ, νὰ φαντάζεται, νὰ σκέφτεται, νὰ δημιουργῆ. Τὸ παιγνίδι εἶναι τὸ γεφύρι πού θὰ ἐνώσῃ τὸ παιδί μὲ τὴ ζωὴ ἔξω ἀπὸ τὸν τοῖχο τοῦ σχολείου.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς Παιδαγωγικῆς μεθόδου Decroly ἔγινε ξακουσμένη μέσα σὲ 15 χρόνια—τόσα χρόνια ἀριθμῆ ἤδη τὸ σχολεῖο, πού ἴδρυσεν στὶς Βρυξέλλες.

Κι ἐνοεῖται πὼς αὐτὴ δὲν ἔγινε μόνη της, οὔτε βέβαια ἀπὸ τὸ μέρος τῶν παιδιῶν. Αὐτὰ θέλουν δουλειά, ἔχουν χαρὰ, καλὸ μυαλὸ κι ὅ,τι μπορεῖ κανεὶς καλύτερο νὰ ὀνειρευτῆ! Μὰ ἀπὸ τὸ μέρος μερικῶν γονέων πού εἶναι ποτισμένοι μὲ τὶς προλήψεις καὶ δὲν ἀγαποῦν νὰ βγαίνουν ἀπ' τὴν τροχιά. Ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κοινοῦ πρὸ πάντων, πού καταδικάζει αὐτὲς τὶς καινούργιες μέθοδοις χωρὶς νὰ λάβῃ τὸν κόπο νὰ πάῃ νὰ τὶς δῆ πάνω στὴ δουλειά. «Ἐνα παιδί πού βγαίνει ἀπ' τὸ σχολεῖο Decroly δὲν ξαίρει οὔτε νὰ διαβάσῃ, οὔτε νὰ γράφῃ, οὔτε νὰ λογαριάσῃ». Ἀκούσαμε καὶ μεῖς αὐτὸ τὸ ἴδιο τραγοῦδι ἐδῶ στὴ Γενεύη γιὰ τὸ δικό μας Σπίτι τῶν μικρῶν!

Ὅμως ἡ ἀλήθεια στὸ τέλος πάντα θριαμβεύει.

Μ' ὅλες τὶς ἐπικίνδυνες κριτικὰς—ἀν καὶ παράλογες—οἱ ζωντανὲς μέθοδοι, πού ὅλοι μας ἐκθειάζουμε καὶ πού ὁ Decroly εἶχε τὸ μεγάλο προτέρημα νὰ τὶς ἐξακριβώσῃ μὲ τόσην ἐφαρμογὴ, πῆραν τὴν πιὸ μεγάλη πιστοποίηση πού ἀπαιτεῖται μὲ μὲθοδος σχολικὴ: τὴν ἐπίσημη πιστοποίηση.

Δηλαδή ἀπ' τὸν περασμένο χρόνο ἡ μέθοδος Decroly ἐφαρμόστηκε σὲ καὶ μιὰ δωδεκαριά σχολεῖα τῆς περιοχῆς τῶν Βρυξελλῶν. Κι αὐτὸ ὀφείλεται στὴ Melle Hamaïde, πού μπάζοντας δῶ καὶ ὅ χρόνια τὴ μέθοδο αὐτὴ σὲ μιὰ τάξη ἐνὸς μέτριου σχολείου στὶς Βρυξέλλες, ἔδειξε χωρὶς ἀντίρρηση πὼς αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ, ὅπως τὸ ἰσχυρίζονταν, ἕνα σύστημα ἐξαιρετικὸ πού ἐφαρμόζεται μόνον σὲ πλούσια παιδιὰ, μὰ ἕνα σύστημα, πού μπορεῖ πολὺ καλὰ νὰ ἐφαρμοστῆ στὴ δημοτικὴ ἐκπαίδευση.

Ὅφείλομε νὰ τὴ συγχαροῦμε χωρὶς ἐπιφύλαξη γιὰ τὴν πρωτοβουλία της, πού ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμογὴ, ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία. Μᾶς προμήθεψε ἕνα ἀποτελεσματικὸ ἐπιχείρημα γιὰ κείνους πού τὴ νέα παιδαγωγικὴ τὴν βλέπουν σὰν ἕνα σύστημα πολυτελείας, ἕνα ἀριστοκρατικὸ σχολεῖο, πού μόνον μὲ πολὺ ἐξαιρετικὰς συνθῆκες μπορεῖ νὰ λειτουργήσῃ.

Οἱ σελίδες πού ἀκολουθοῦν περιέχουν τὴ λεπτομερειακὴ ἐκθεση τῆς μεθόδου Decroly. Εἶναι ἀνάγκη νὰ πῆ κανεὶς πὼς ἡ ἐκθεση αὐτὴ πρέπει νὰ εἶναι πιὸ πολὺ σὰν πρότυπο κι ὄχι νὰ ἀντιγραφῆ γραμμῆ-γραμμῆ δουρικὰ, ne varietur.

Πρόκειται κανεὶς νὰ ἐμπνευστῆ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ πνεῦμα της, παρὰ ἀπὸ τὸ γράμμα της. Καὶ κάνοντας αὐτὴ τὴν παρατήρηση δὲ θέλω καθόλου νὰ

πὼ πὼς ἔχω τὴν παραμικρότερη κριτικὴ νὰ κάνω στὸ σχεδιάγραμμα αὐτό, σχεδιάγραμμα, πού ἀπορρέει ἀπὸ τὴν κατάκτηση τῆς ψυχολογίας καὶ σύγχρονα καὶ τὴν κατάκτηση τῆς πείρας, σχεδιάγραμμα, πού τὸ ἐπεξεργάστηκε ἕνας ἀπ' τοὺς καλύτερους γινώστες τῆς παιδικῆς ψυχῆς καὶ πού μιὰ πείρα στεφανωμένη μ' ἐπιτυχία, σήμερον ἀσυζήτητη, ἔχει ἀποδείξει τὴν ἀξία του.

Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ ξεχάσω πὼς ἡ ἀγωγή εἶναι μιὰ τέχνη καὶ πὼς σὲ κάθε τέχνη, ἀν ὑπάρχῃ μέθοδος,—καὶ στὴν παιδαγωγικὴ ἡ μέθοδος εἶναι μιὰ σπουδαιότητα πού τὴν ἔχουν πολὺ ὑποτιμήσει,—ὑπάρχει ἐπίσης καὶ ὁ καλλιτέχνης. Ἄν τὸ πρόγραμμα Decroly ἔδωσε τόσο καλὰ ἀποτελέσματα, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς ἔχτος ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν ἀξία ἔχει ἀκόμα καὶ τὸ προτέρημα πού ἐφαρμόστηκε ἀπ' αὐτὸν τὸν ἴδιο πού τὸ δημιούργησε καὶ πού στὸ ὄνειρό του ἀνταποκρίνεται.

Λοιπὸν θὰ μποροῦσε νὰ συμβῆ αὐτό: Τὸ ἴδιο πρόγραμμα νὰ μὴ λήθῃ τίποτα σὲ ὁποιοδήποτε ἄλλον διάσημο παιδαγωγό, ποτισμένο μὲ τὶς ἴδιες ἀρχές, μὰ πού νὰ βλέπῃ αὐτὴ τὴν ἐπαφὴ τοῦ παιδιοῦ μὲ τὴ ζωὴ μ' ἄλλη προοπτικὴ σὲ ἄλλον παιδαγωγό, πού, ἀλλιῶς προικισμένος, θὰ φασταστῆ ἄλλα μέσα γιὰ νὰ κεντήσῃ τὴν περιέργεια τῆς μάθησης, θὰ βρῆ ἄλλα προσχήματα γιὰ νὰ βάλῃ σὲ κίνηση τὴν ἐνέργεια τῶν μαθητῶν του. Πιστεύω καλὰ ἔξ ἄλλου πὼς κάνοντας αὐτὴ τὴ διάκριση ἀποδέχομαι πληρέστατα τὴ γνώμη τοῦ δόκτορα Decroly τοῦ ἴδιου. Ξαίρει καλὰ καὶ θὰ τὸ ἤξαιρε περισσότερο, ἀν δὲν εἶχε τόση μετριοφροσύνη, πὼς ἕνα πρόγραμμα δὲν εἶναι τίποτα χωρὶς ἕνα πνεῦμα, πού νὰ τὸ ζωντανεύῃ, νὰ τὸ γονιμοποιῇ, νὰ τὸ κάνῃ νὰ καρποφορῇ.

Δὲν θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ κρίνουμε τὶς ἀρετὲς τῆς μεθόδου τοῦ μόνου ἀπὸ τὴν ἐκθεση πού περιέχει τὸ βιβλίον αὐτό. Ἡ κυψέλη πού βουτίζει καὶ κυρίως ἡ κυψέλη πού δρᾷ—ὅπως εἶναι τὸ σχολεῖο τοῦ Hermitage—ἐκδηλώνει μιὰ κίνηση, μιὰ ζωὴ, πού μ' ἀνεπάρκεια ἀντανανκᾶται στὶς σελίδες, πού ἀκολουθοῦν. Ἐπειτα οἱ σελίδες αὐτὲς εἶναι προωρισμένες νὰ ἀναλύσουν τὸ πρόγραμμα πού ἀκολουθεῖ κι ὄχι νὰ μᾶς ζωγραφίσουν τὸ ζῆλο καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ ἐκείνων πού τὸ ἀκολουθοῦν.

Ἡ παιδαγωγικὴ τέχνη, ὅπως κάθε τέχνη, περιέχει πνεῦμα, δηλαδή μιὰν ἀδιάκοπη δημιουργία. Λοιπὸν τὸ πνεῦμα δύσκολα κλειέται σὶὰ ὄρια πού δημιουργοῦνται ἔστω κι ἀπὸ μιὰ προγενέστερη μεγαλοφυΐα. Ὁ καθένας ἄς ἐμπνεέται ἀπὸ τὸ βαθὺ πνεῦμα τῆς μεθόδου Decroly μὰ ὁ καθένας ἄς μὲν ἐλεύθερος, λαβαίνοντας, ἐννοεῖται, ὑπ' ὄψει του τοὺς μεγάλους νόμους—πού δὲ θὰ τοὺς παράβαινε ἀτιμώρητα—τῆς πνευματικῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ, νὰ πραγματοποιήσῃ τὴ μέθοδο αὐτὴ ὅσο μπορεῖ καλύτερα μὲ τὶς δικῆς του ἱκανότητες εὐφυΐας.

Γενεύη, 15 Ἰανουαρίου 1922.

ΠΟΙΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΗ ΔΑΣΚΑΛΟΣ

Georg. Kerschensteiner*Μόνον*

Ὅποιος δοκιμάζει διαρκῶς εὐτυχία, ὅταν ἐνεργῇ γιὰ τὴν πνευματικὴ καὶ ἠθικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἄλλου.—

Ὅποιος τόση πολλὴ νιότη φέρνει μέσθ του, ποῦ ὅλο τὸ βάρος τῶν χρόνων καὶ ὄλη ἡ ὀριμότης τῆς ζωῆς του δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ στειρέψῃ τὴν πηγὴ τῆς ποῦ ἀναβλύζει.—

Ὅποιος μπορεῖ νὰ ζήσῃ πιστεύοντας ἀτράνταχτα στὸν τελικὸ θρίαμβο τῶν αἰώνιων ἀξιών τῆς ἀνθρώπινης γενιάς.—

Ὅποιος μόνος του κατάλαβε πῶς τὴν ὥρᾳ ποῦ διδάσκει μπορεῖ νὰ δημιουργήσῃ σὲ μιὰν ὁμάδα νέων πνευμάτων—ὅχι μόνον μὲ τὴν ἀντικειμενικότητα τῆς διδασκαλίας του, μὰ καὶ μὲ ὅλο του τὸ εἶναι—μιὰν ὥρᾳ κοινῆς πνευματικῆς ζωῆς

Αὐτὸς πρέπει νὰ γίνῃ δάσκαλος.

Ernst Goldbek*Μόνον*

Ἄν αἰσθάνεσαι πῶς σὺ ὁ ἴδιος στὴ μοναξιά καὶ στὴν κοινωνία θὰ εἶσαι ἐκεῖνος, ποῦ πραγματικὰ εἶσαι.—

Ἄν αἰσθάνεσαι πῶς πρέπει νὰ ὑπηρετήσῃς αὐτοὺς ποῦ καὶ στὴν κοινωνία καὶ στὴ μοναξιά θὰ εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ πραγματικὰ εἶναι.—

Ἄν αἰσθάνεσαι πῶς ἡ μεγάλη ἀγάπη μέσθ σου εἶναι δυνατώτερη ἀπὸ τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς διαβόλους

Τότε γίνου δάσκαλος!

Paul Oestreich

Ἄν αἰσθάνεσαι καὶ συμπάσχῃς γιὰ τὴ δυστυχία τῆς Γῆς καὶ τῆς Ἀνθρωπότητος.—

Ἄν ἀποδέχεσαι τὴν ἀνάγκη τῆς θυσίας γιὰ τὴν ἄρσιν τῆς—

Ἄν νομίζῃς πῶς μέσα σου ὑπάρχει ἀρκετὴ δύναμη γι αὐτὸ

Τότε γίνου δάσκαλος!

Alfred Rausch

Τί λέει ὁ Πατέρας ὄλων γιὰ τὸ δάσκαλο.

Οἱ ἀγγελιοφόροι τοῦ Θεοῦ Hugin καὶ Munin τοῦ ἔχουν φέρει πάλι ἀπ' τὸν ἀνθρώπινο κόσμον τοῦ πάρα πολλὰς πληροφορίας.

Καὶ εἶπε ὁ Θεός:

Αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ ἀναστενάξουν γιὰ τὴ δουλειά. Ἐγὼ εἶδοσα ἐντολή γιὰ τὴ σωτηρία τους καὶ ὅλοι πρέπει νὰ ἐργάζονται. Κι ἔχω ὀρίσει τρία εἶδη ἐργασίας γιὰ νὰ ἐνεργῇ ὁ καθένας μὲ τὴν ἱκανότητά του.

Ἄλλοι πρέπει νὰ εἶναι *στοχαστικοί*. Αὐτοὶ πρέπει νὰ ἔχουν καὶ νὰ δίνουν σκέψεις. Αὐτοὶ κάνουν ἐργασία *δημιουργική*. Τὰ σχέδια, ποῦ αὐτοὶ καταστρώνουν καὶ ἀνακοινώνουν, οἱ περισσότεροι ἀπ' τοὺς ἄλλους πρέπει νὰ τὰ ἐξηγοῦν καὶ νὰ τὰ παραγγέλνουν. Ἡ ἐργασία, ποῦ αὐτοὶ κάνουν σὰν Διοικητὲς ἢ Ἐπόπτες εἶναι *ορισμένη*. Στὸς πολλοὺς, ὅχι ὅμως καὶ στοὺς ὑπερβολικά πολλοὺς, λαχαίνει ἡ ἐργασία ἡ *ἐκτελεστική*. Μὴν τοὺς ἀμελήσετε αὐτοὺς γι αὐτό.

Λέει ὁ Hugin: Ἄχ! Πατέρα μας, πῶς ἐκεῖνοι οἱ πρῶτοι θὰ κάνουν τὰ ἴδια μὲ σένα; Σὺ εἶσαι ὁ δημιουργὸς καὶ αὐτοὶ εἶναι μόνον ἀδύνατα πλάσματά σου.

Κι ὁ Θεὸς προσθέτει: Σ' ὅλους ἔχω δώσει γερὸ μυαλό, σ' ἕνα ὅμως μόνον μέρος ἔχω δώσει τὰ ψηλά ἐκεῖνα δῶρα ποῦ μ' αὐτὰ ν' ἀνασκαλίζουν αὐτὴ τὴ σπίθα γιὰ νὰ γίνῃ μικρὸ φῶς. Ἐχω δὲ φροντίσει τέτοιο μικρὸ φῶς νὰ ἀναφτῇ καὶ νὰ δυναμώσῃ ἀπὸ τὴ μεγάλη κεντρικὴ φωτιά, ποῦ σεῖς τὴ λέτε *Ἐπιστήμη*.

Ὅποιος ἐργάζεται δημιουργικὰ ἔχει ἀνάγκη τὸ φῶς του. Δὲν βλέπει πῶς αὐτοὶ ἐρευνῶν, πῶς ζητοῦν νὰ γνωρίσουν καὶ νὰ καταλάβουν τὰ ἔργα τῆς δημιουργίας μου, πῶς ζητοῦν νὰ διαφωτισθῶν καὶ νὰ μάθουν, νὰ ἐφαρμόσουν καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν; Κοιτάζω πολλὰς φορές μὲ χαμόγελο αὐτὸ τὸ ζῆλο καὶ μὲ ἱκανοποίησιν βλέπω πῶς τὰ πνεύματα τραδισοῦνται στὸ φῶς. Τὸ ἀγαποῦν, θέλουν νὰ τὸ πάρουν στ' ἀδέρφια τους, στὶς ἀδερφές τους, στὶς πρὸ σκοτεινὲς καλύβες. Naί, νὰ εἶσαι φωτοφόρος, τὸ γνωρίζω, δὲν εἶναι μικρὸ πράμα καὶ γι' αὐτὸ δίνω σ' αὐτοὺς τὴν *Ἐπιστήμη*.

Αὐτοὶ ἐπίσης τὸ ἔχουν καταλάβει. Τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ τὸ Κράτος, ἡ Πολιτεία, τὸ Χωριὸ χωρὶς τὴ συμβολὴ τῆς *Ἐπιστήμης*. Κοίτα τί διαφέρει ὁ τσαρλατάνος ἀπ' τὸ γιατρό, ὁ δικηγόρος τῶν διαδρόμων ἀπὸ τὸ δικαστὴ καὶ τὸν καλὸ δικηγόρο, ὁ πνευματιστὴς καὶ ὁ ἐρευνητὴς τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ θεολόγο, ὁ ἐρασιτέχνης ἀπὸ τὸν κριτικὸ, ὁ χειροτέχνης ἀπὸ τὸ μηχανικὸ, ὁ ἐμπειρικὸς φαρμακοποιὸς ἀπὸ τὸν χτηνίατρο καὶ τὸν ἐπιστήμονα φαρμακοποιό.

Πάντα καὶ πάνω ἀπ' ὅλα εἶναι ἡ Ἐπιστήμη.

Ὁ Munin ρωτᾷ: Ἐκεῖ κάτω εἶναι ἕνας ποῦ θέλει νὰ γίνῃ δάσκαλος. Εἶναι ἡ δουλειά του ἐπίσης δημιουργική;

Ὁ Θεὸς ἀπαντᾷ: Ἄν αὐτὸς θέλῃ μόνον νὰ ἐφαρμόξῃ καὶ νὰ λήῃ ὅ,τι οἱ ἄλλοι τοῦ ψιθυρίζουν, δὲν μοῦ κάνει. Ἐκεῖνο ποῦ διδάσκει πρέπει νὰ ξεπηδάῃ ἀπὸ τὴν καρδιά του, ἀπὸ τὸ πνεῦμα του. Γι' αὐτὸ τὸ πνεῦμα του πρέπει νὰ εἶναι φωτερὸ, ἡ ἀγάπη γιὰ τοὺς μικροὺς δυνατὴ καὶ μὲ ζῆλο νὰ ὀδηγῇ τοὺς μαθητὲς του στὸ δρόμο, ποῦ μόνος του αὐτὸς ἐρευνῆσε καὶ βρῆκε μὲ ζέση.

Ἐχω βάλει στὴν ψυχὴ τῶν παιδιῶν τόσο πλοῦσια καὶ ἀγαπητὰ δῶρα γιὰ νὰ τοὺς τὰ καταστρέψουν χέρια ἀνθρώπων ποῦ δὲν ἀγαποῦν καὶ εἶναι ἀμόρφωτοι; Ὁχι! Ὅποιος σκοπεύει νὰ γίνῃ δάσκαλος πρέπει νὰ μεταχειριστῇ ὅλες τὶς δυνάμεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδιάς του γιὰ νὰ καταλαβαίῃ τὰ παδιὰ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ

Φῶς, Ἀγάπη, Ζωή.

ΑΓΛΑΪΑ ΜΕΤΑΛΛΙΝΟΥ

Ο. LEMARIÉ

ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

«Από το παιγνίδι γνω-
ρίζει κανείς το παιδί.»

Το παιγνίδι του παιδιού άγνοήθηκε ολοκληρωτικά από την κλασσική ψυχολογία.

Οί σημερινοί δίνοντας περισσότερη προσοχή στα προβλήματα της εκπαίδευσης και της άγωγής, κατάλαθαν την ώφέλειά του. Πολλές σχετικές πραγματείες είδε ο τελευταίος αιώνας, άλλ' αυτές, γενικά, είναι μελέτες κοματιαστές, που έξυπρε τουν ένα θέμα παιδαγωγικό, μιάν έναίσιμη διατριβή.

Έδω σ'ς προσφέρουμε ένα σχεδιάγραμμα—σύνολο για μιάν έρευνα, που από τώρα φανερώνεται περίπλοκη και ποικίλλη. Τα στενά όρια που έπρεπε να σεβαστούμε μ'ς κάνουν να διαγράψουμε ένα πρόγραμμα.

Προσπαθήσαμε να το κάμουμε τουλάχιστον αρκετά σαφές και με διάταξη καλή—για να μπορή να χρησιμοποιηθή για οδηγός σε κείνον που θά αναλάβαινε ένα τόσο πλατύ θέμα—καθώς επίσης να είναι πλάι σε καθημερινά γεγονότα για να βοηθήση αποτελεσματικά τον ήθογραφο και τον παιδαγωγό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η φύση του παιγνιδιού.

Η ενέργεια του έμφύχου καταναλώνεται σε δυο μορφές: τη **σοβαρή** μορφή και την **άσπεια**. Η πρώτη είναι ή **έργασία**, ή δεύτερη το **παιγνίδι**. Η έργασία είναι κερδοσκοπική: αν άρέση, άρέσει περισσότερο για την απόδοσή της παρά για την έργασία αυτή καθαυτή. Το παιγνίδι τουναντίο φέρνει μαζί του την ώφέλειά του: δέν το καταπιάνεται κανείς παρά για την ευχαρίστηση που λογαριάζει να αισθανθή την ώρα που παίζει.

Τρέχοντας για να ξαναπαίση το καπέλο του ή για να φτάση σε καιρό το παιδί κάνει μιάν πράξη σοβαρή: όταν όμως σηκώνεται απ' το τραπέζι και πηδάη για να πηδήση, τότε παίζει.

Λοιπόν εκείνο που χαρακτηρίζει το παιγνίδι είναι, ως πούμε, ή **αφιλοκέρδειά** του. Όχι πώς στερείται ώφέλειας, δέν στερείται καθόλου: μόνον που δέν έξυπηρετεί τίποτα. Είναι μέσα του ο σκοπός του. Αυτό ένοσούσαν όταν έλεγαν (θα εκφράσουμε άργότερα τις έπιφυλάξεις μας) πώς το παιγνίδι είναι ή άνώφελη κατανάλωση της ενέργειας, ή πολυτέλεια αντίθετη του αναγκαίου.

Η θέση του; Είναι παντού. Κάθε λειτουργία «παίζει» όταν άσκειται για τη χαρά, που δοκιμάζει την ώρα της άσκησης. Κίνηση, αντίληψη, κρίση. αυγαί-

νηση, αίσθημα ούτε μιάν από τις ενέργειές μας δέν είναι που να μην επιδέχεται παιγνίδι. Επίσης ποιός θα μπορούσε να μετρήση τις διασκεδάσεις μας; Δέν είναι τόσες, άλλες μικρές κι άλλες μεγάλες, άλλες έλαφρές κι άλλες σοβαρές;

Και γιατί το παιγνίδι άρέσει; Γιατί οδηγώντας τεχνητά την ενέργεια στην άσκηση, ή άσκηση λαφρώνει την ανάγκη της ενέργειας για κατανάλωση, τη λευθερώνει από τον πλεονασμό, της προμηθεύει την τροφή της.

Αυτό τον προορισμό τον βρίσκουμε στις τρεις κυριώτερες μορφές του παιγνιδιού: **στο παιγνίδι από πλεονασμό της ζωτικότητας, στο παιγνίδι για άναψυχή και στο παιγνίδι για διασκέδαση.**

Η ζωτικότητα του παιδιού πλεονάζει τόσο που ή έργασία δέν φτάνει για να την χρησιμοποιήση. Πρέπει να παίζει. Να την συγκρατήσωμε εις' αδύνατο γιατί ξεχειλίζει σε μιάν κατανάλωση σχεδόν έξακολουθητική. Το παιδί διασκεδάζει, όταν μπόρεσε να διοχετεύση σε μιάν πράξη μιάν από τις πολυάριθμες δραστηκότητες που το πιέζουν.

Το παιγνίδι για άναψυχή παρουσιάζεται άργότερα αφού έρχεται για να διασκεδάση την άπασχόληση και τη φροντίδα. Είναι μιάν καταπράυνση που αντικατασταίνει την ενέργεια. Το παιδί, για να ξεκουραστή ύστερα από μιάν ώρα άσάλευτης προσοχής, ρίχνεται στο παιγνίδι. Χαρίζει ήρεμία στην ενέργεια—που μόλις τη βοηθούσε πολυδάπανα—άνοίγοντας το φραγμό στην άναψυχή, που όλον αυτό τον καιρό μέσα του πολλαπλασιαζόταν χωρίς να βρίσκει που να χρησιμοποιηθή.

Το παιγνίδι για διασκέδαση είναι λίγο διαφορετικό: αυτό έρχεται να χτυπήση την αδράνεια, την άνεργία ή καλύτερα τη στενοχώρια που προέρχεται από την αδράνεια. Καμιάν έργασία δέν έρχεται για να χρησιμοποιήση τις δυνάμεις της, κι αυτές άνυπομονούν κρυφά. Κι αφού στον ύπνο ήσύχασαν δλότελα πρέπει να ξεοδευτούν στο ξύπνημα. Πάνε λοιπόν με κάθε τρόπο να συναντήσουν την ενέργεια φάχγοντας να βρουν κάτι για να άπασχοληθούν. Κι αφού δέν βρίσκουν έργασία, βρίσκουν ένα παιγνίδι που τις καταναλώνει, τις κουράζει, τις ψυχαγωγεί και τις κάνει να αισθανθούν τώρα την άνάπαυσή τους σαν χαρά, σαν διασκέδαση.

Μά κάθε παιγνίδι την ίδια ώρα που άναπαύει και ξελαφρώνει, **άναπτύσσει** κιόλας τη λειτουργία που άσκει. Την τελειοποιεί και την διατηρεί. Κείνο, που πρέπει να καταλάβουν καλά και ο ήθογράφος και ο παιδαγωγός είναι αυτό: το παιγνίδι είναι μαζί μιάν άνάπαυση και μιάν άσκηση, τέρπει και άπασχολεί. Για το διπλό αυτό ρόλο είναι ανάγκη να φροντίσωμε. Άς μην άρνεϊται κανείς στο παιδί αυτό το ζωγόνο μέρος του παιγνιδιού, που το άπαιτεί ή ύγεια του και που το κάνει να αναλάβη και πάλι παραγωγικά την έργασία του. Στο παιγνίδι προπάντων άποκαλύπτεται το παιδί. Και για τον επιδέξιο παιδαγωγό το παιγνίδι θα είναι ένας τρόπος αποτελεσματικός για μιάν άγωγή μεθοδική και προσαρμοσμένη στο σώμα, στην εδφύα, στον χαρακτήρα . . . με λίγα λόγια, σε δλόκληρη την ύπαρξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Τὸ παιγνίδι τοῦ ἐνστίχτου.

Ἡ πρώτη δύναμη ποῦ κινεῖ κάθε ἔμφυχο εἶναι χωρὶς ἄλλο τὸ ἐνστίχτο.

Τί εἶναι λοιπὸν τὸ ἐνστίχτο; Εἶναι μιὰ **ὠθήση** καὶ μαζί κι ἓνα **πρόγραμμα**. Τὸ νέο ἄτομο εἶναι ἀναπήδηση τῆς φυλῆς του καὶ ἡ ἴδια φορὰ ποῦ τὸ ἔφερε στὸ φῶς τὸ σπρώχνει πὶδ μακρὸν κἀνοντάς το νὰ διασχίση ἄθελά του τὴν πρώτη ἀρχὴ τοῦ δρόμου του. Ἡ κίνηση τοῦ νεογέννητου δὲν ἐπινοεῖται, δὲν εἶναι λευθερωμένη, εἶναι ὑποκείμενη. Ἐνα κύμα ἐνεργειῶν, ποῦ πηγάζει ἀπ' τοὺς προγόνους, τὸ πιέζει καὶ τὸ ρίχνει στὴ δράση. Τὸ ἐνστίχτο (δὲ μιλάμε ἐδῶ γιὰ τὸ ἔκτρωμα ποῦ μαραινεται) εἶναι σὰν ἓνας πλοῦτης, ποῦ ἂν καὶ δόθηκε μονομιᾶς, δὲν μπορεῖ νὰ ξεδευτῆ παρὰ «πεντάρια - πεντάρια», γιὰτι ἡ κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς σπρώχνεται ἐπιταχτικὰ στὰ ἔμπρὸς ἀπ' τὸ βαρὺν ὄγκο, ποῦ βραίνει τις ἀκόλουθές της. Ὑπὸ τὸ κεντρί τοῦ ἐνστίχτου τὸ λέμε **ἀνάγκη**.

Στὴν πρώτη ἀρχὴ της ἡ ἀνάγκη εἶναι μιὰ ἀόριστη ἀνησυχία, ποῦ με τὸν τονισμό τοῦ πόνου γίνεται ὁ ἀκαταμάχητος καταναγκασμός. Εἶναι τὸ πλεονασμα δύναμης, ποῦ πρέπει νὰ καταναλωθῆ σὲ πράξεις, κι ἂν θέλαμε νὰ τὸ καταπνίξουμε δὲν θὰ κάναμε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ λυγίσουμε ἢ νὰ σπάσουμε με τὸ ἴδιο χτύπημα τὸ ἀδύνατο ὄργανο ποῦ ζωογονεῖ. Μὰ ἡ ἐλευθερωτικὴ πράξη τοῦ ἐνστίχτου δὲν εἶναι ὁποιαδήποτε πράξη· εἶναι μιὰ πράξη καθαρὰ **προσδιορισμένη**. Ἐν ὅλα τὰ ἔμφυχα, χωρὶς ἐξαιρέση, ἔχουν ἓνα ἐνστίχτο, εἶναι φανερό πὼς αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο σὲ ὅλα, ἀλλιώς θὰ τὰ ἔκανε ὅλα νὰ ζοῦν με τὸν ἴδιο τρόπο ζωῆς. Ὑπάρχουν διαφορετικὰ εἶδη, γιὰτι ὑπάρχουν διαφορετικὰ ἐνστίχτα, ποῦ σ' αὐτὰ φυσικὰ ἀνταποκρίνονται προσαρμωμένοι ὄργανισμοί.

Ἡ ἐνστίχτη ὠθήση δὲν εἶναι λοιπὸν παρὰ φαινομενικὰ δυσκολοδιάκριτη καὶ ἔχει μαζί της πραγματικά, μιὰ **διεύθυνση** ὀρισμένη ποῦ φανερώνεται σιγά-σιγά. Φέρνει μαζί της, εἴπαμε παραπάνω, ἓνα ἀληθινὸ πρόγραμμα. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ ὠθήση γιὰ μιὰ μοναδικὴ πράξη, οὔτε ἐπίσης γιὰ πράξεις ἀπλὰ διαφορετικές, μὰ γιὰ πράξεις συμπληρωματικές, ἁρμονικές, ποῦ τὸ σύνολό τους ἀποτελεῖ ἓνα σχεδιαγράμμα, μιὰ μέθοδο ζωῆς. Φορὰ καὶ διέθυνση· τὸ ἐνστίχτο ἔχει μαζί του καὶ τὰ δύο.

Πὼς λοιπὸν θὰ καταναλωθῆ; Πὶδ πολὺ σὲ πράξεις κερδοσκοπικές, ὅμως ἐπίσης καὶ σὲ πράξεις πλεονασμοῦ, δηλαδὴ σὲ **παιγνίδια**. Τὰ μικρὰ τῶν ζῶων, ποῦ εἶναι γύρω μας, μᾶς δίνουν ἓνα παράδειγμα. Στὸ καθένα τὴν ὥρα, ποῦ δὲν βασανίζεται ἀπὸ τὴν πείνα οὔτε ἀπειλεῖται ἀπ' τὸν κίνδυνο, παίξει τὸ καθαυτό του ἐνστίχτο. Τὸ γατάκι γυμνάζεται με μιὰ κουδάριστρα στὴν ἀσκηση, ποῦ θὰ κάμη ἀργότερα πάνω στὸ ποντίκι· τὴν παραμονεύει, ρίχνεται πάνω της, τῆς δίνει χτυπιές με τὰ δόντια, βεβαιώνεται με τὰ σουβλερά του νύχια πὼς εἶναι λαχανιασμένη καὶ τὴν κάνει νὰ κυλάη δέκα φορές γιὰ νὰ ξαναρχίση καὶ πάλι τὸ ἴδιο παιγνίδι. Τὸ σκυλάκι κάνει τὴν παντοῦφλα σας νὰ δοκιμάση τὴν τύχη, ποῦ θὰ ἔχη τὸ κουνέλι ἢ ἡ πέρδικα τὴν ἡμέρα τοῦ κυνηγιοῦ. Στὴν κοιτοφωλιά τὰ μικρὰ κοκοράκια παίζουν τὸν πόλεμο... Σὲ ὅλα αὐτὰ τὰ ὄντα ποῦ ξεχειλίζουν ἀπὸ ζωὴ ἢ τεμπελιά τὰ βραίνει, ἢ

ἀνάπαυση τοὺς εἶν' ἀνυπόφορη, κι ἀφοῦ καμιά σοβαρὴ δουλειὰ ἀπὸ ἄμυνα ἢ ἐκνοποίηση δὲν ἔρχεται νὰ τὰ χρησιμοποίηση, τὸ ἐνατιχτό τους δημιουργεῖ τὴ σκηνή του καὶ ξαλαφρώνεται με ἀσκηση προσποιητῆ: **ξαλάφρωμα καὶ ἀσκηση γιὰ τὴν αὐριανὴ σοβαρὴ ἐργασία**.

Ἐν ἀφήσουμε τὸ ζῶο καὶ πάρουμε τὸ παιδί, θὰ βρεθοῦμε στὰ ἴδια φανερώματα τοῦ ἐνστίχτου. Χωρὶς ἀμφιβολία ἐδῶ τὸ γνῶρισμά του εἶναι λιγότερο καθαρὸ (τόσο μεγάλη εἶναι σὲ μᾶς ἡ ἐπίδραση τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς μύησης!)· φανερώνεται ὅμως στὰ μάτια τοῦ καλὰ πληροφορημένου παρατηρητῆ. Ὅσες ἐξαιρέσεις κι ἂν ὑπάρχουν, δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀρνηθῆ πὼς τὸ κορίτσι παίξει με τὰ στολίδια καὶ με τὴν κούκλα, ἐνῶ τ' ἀγόρι παίξει με τὸ ἄλογο ἢ τὸν πόλεμο. Τὰ ἐνστίχτα πὰ ἔχουν προσανατολίσει τὰ παιγνίδια σὲ παιγνίδια κοριτσιῶν καὶ παιγνίδια ἀγοριῶν. Κι ἐχτὸς ἀπὸ τὰ κύρια αὐτὰ ἐνστίχτα ποῦ διακρίνουν τὸ φύλο εἶναι καὶ τὰ δευτερεύοντα ἐνστίχτα ποῦ διακρίνουν τὰ πρόσωπα. Κι αὐτὰ φαίνονται καθαρὰ στὸ παιγνίδι. Ἀπ' τις πρώτες τους διασκεδάσεις διακρίνει κανεὶς τὸ παιδί τὸ σκληρό, τὸ αὐταρχικὸ, τὸ ἐγωϊστικὸ, τὸ βρώμικο, τὸ γενναῖο. Σ' αὐτὲς ἀκόμα ἀποκαλύπτεται ἡ Φύση.

Τί πολὺτιμη ἀνακάλυψη γιὰ τὸν Παιδαγωγό! Τὴν ὥρα ποῦ ἡ ἠθικὴ συνείδηση δὲν ἄρχισε ἀκόμα στὴν ἀναστολή της καὶ ποῦ τὸ ἀνθρώπινο περιβάλλον δὲν ἔκαμε καμιά ἀπώθηση, τὸ παιδί ἄφησε νὰ δοῦν τις φυσικὲς ὁρμές ποῦ ἔχει μέσα του! Ὁ παιδαγωγὸς τὴν ὥρα εἶναι ἐκεῖνος ποῦ θὰ φροντίση, ὅταν θὰ βοηθήση τὸ παιδί (ἀπὸ αὔριο) νὰ μορφωθῆ καὶ νὰ ἀναμορφωθῆ. Δὲν ἔχει νὰ τὸ φέξῃ οὔτε νὰ τὸ συγχαρῆ, πρὰ νὰ πάρῃ προσεχτικὰ μιὰ σημείωση.

(Στὸ ἄλλο φυλλάδιο: **Τὸ παιγνίδι τοῦ παιδιοῦ στὴν κούνια καὶ τὸ παιγνίδι τοῦ παιδιοῦ ποῦ μόλις περπατεῖ**).

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

«Μιὰ καλὴ ἀγωγή κάνει εὐτυχησμένες φύσεις. Τὰ παιδιὰ ἀκολουθώντας στὴν ἀρχὴ τ' ἀχνάρια τῶν πατέρων τους, γίνονται σὲ λίγο καλύτερα ἀπὸ κείνους ποῦ προηγήθηκαν· καὶ ἀνάμεσα σ' ἄλλα πλεονεχτήματα ἔχουν κι αὐτὸ: κάνουν παιδιὰ ποῦ ξεπερνοῦν αὐτοὺς τοὺς ἴδιους στὴν ἀξία, ὅπως συμβαίνει σχετικὰ με τὰ ζῶα», **Πλάτων**

«Διῶξε ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου μένει τὸ παιδί, κάθε τί ποῦ θὰ μπορούσε νὰ δυσανεχθῆ τ' αὐτιά του ἢ τὰ μάτια του:

Λογάριαζε ὅσο μπορεῖς περισσότερο τὴν ἀθωότητα τοῦ παιδιοῦ· ἂν σκέφτεσαι νὰ κάμης κάτι ποῦ γι' αὐτὸ ὀφείλεις νὰ κοκκινίσης, συλλογίσου τὸ παιδί σου στὴν κούνια κι ἡ εἰκόνα αὐτῆ ἄς σταματήσῃ τὴν κακουργία σκέψης σου».

Γιουβενάλης

«Τὸ παιδί εὐχαριστιέται στὰ παιγνίδια παιδιῶν. Θυμῶναι χωρὶς λόγο, χωρὶς λόγο καταπραῦνεται κι ἀλλάζει κάθε στιγμή».

Ὁράτιος

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἡ πέμπτη συναυλία τῆς συμφωνικῆς ὀρχήστρας τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν, ἀφιερωμένη ὀλόκληρη στὸν Μπετόβεν καὶ μὲ βιολίστα τὸν καθηγητὴ τοῦ πιάνου κ. Σ. Φαραντᾶτο, συνεκέντρωσε καὶ πάλι πολὺν κόσμον — ἴσως περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε — πρᾶγμα ποὺ φανερώνει ἀκόμη μιὰ φορά, εὐτυχῶς γιὰ μᾶς, πὼς μᾶς ἐνδιαφέρουν περισσότερο οἱ δικοὶ μας καλλιτέχνες ἀπὸ τοὺς ξένους «διασήμους» καὶ μὴ.

Ὁρχήστρα Ἑλληνική, διευθυντὴς τῆς Ἑλλην. σολίστας Ἑλλην. Ἐπὶ τέλους! Ἀναπνέομε μέσα σ' ἓνα δικό μας περιβάλλον, σὲ μιὰ δική μας ἀτμόσφαιρα. Δὲ θὰ θέλαμε ν' ἀποκλεισθοῦν οἱ ξένοι καλλιτέχνες, ὅταν μάλιστα εἶναι ἀληθινὰ μεγάλοι, ἀλλὰ ὑπάρχουν ὄρια. καὶ τὰ ὄρια αὐτά, τὰ ὑπερέβη ἀναμφισβήτητα τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν, ποὺ θᾶλεγε κανεὶς πὼς βάλθηκε μὲ τὰ σωστά του νὰ πνίξει κάθε ἑλληνικὴ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση.

Παραδεχόμαστε πὼς οἱ συναυλίες του συντηροῦνται ἰδίως ἀπὸ μερικοὺς σὸμπ πού πηγαίνουν σ' αὐτὲς γιὰ ἐπίδειξη, καὶ ὅτι γιὰ χάρη τους εἶναι ἀπαραίτητα τὰ ξένα ὀνόματα, αὐτὸς ὅμως ὁ λόγος δὲν εἶναι ἀρκετὸς γιὰ νὰ δικαιολογηται ἡ ἔξαγωγή συναλλάγματος μὲ μόνον ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν τέλεια ἀπονέκρωση τῆς μουσικῆς μας ζωῆς.

Ἄς ξαναγυρίσουμε στὸ θέμα μας ὅμως, καὶ ἄς ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὸ πρόγραμμα ποὺ περιέχει τὴν πρώτη καὶ τὴν ἑβδόμη συμφωνίες καὶ τὸ πέμπτο κοντσέρτο γιὰ ὀρχήστρα καὶ πιάνο.

Ἡ πρώτη συμφωνία εἰς Ντὸ μείζον, εἶναι φυσικὰ ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα τοῦ μεγάλου συνθέτη — τοῦ ποιητῆ αὐτοῦ τῶν ἤχων ὅπως πολὺ σωστὰ τὸν ὀνομάζουν οἱ κριτικοὶ του — καὶ δὲ φέρνει ἀκόμη τὴ σφραγίδα τῆς δυνατῆς προσωπικότητάς του. Μαθητὴς τοῦ Haydn, εἶναι ἐπηρασμένος ἀπ' αὐτὸν μολοντί εἰλικρινῆς καὶ αὐθόρητος. Καὶ ὅμως τὸ ἔργο αὐτὸ ποὺ τόσο λίγο μᾶς φαίνεται πρωτότυπο, τὴν ἐποχὴ ποὺ πρωτοπαίχτηκε — στὸ 1800 — ἔκανε ἐντύπωση τολμηροῦ, χάρη στίς καινοτομίες, μὲ τίς ὁποῖες ὁ νεαρὸς τότε Μπετόβεν καταπατοῦσε τίς συνήθειες τίς καθιερωμένες ἀπὸ τοὺς μεγάλους Χάινδν, Μότσαρτ κλπ.

Ἡ ἑβδόμη εἶναι ἡ πιὸ πρωτότυπη ἀπὸ τίς ἑννέα, ἀφθαστη σὲ ζωηρότητα ρυθμοῦ, πρᾶγμα ποὺ δίκαια ἀνάγκασε τὸν Βάγγνερ νὰ τὴν ὀνομάσῃ «ἡ ἀποθέωση τοῦ χοροῦ». Ἡ συμφωνία αὐτὴ ἐγράφηκε τὴν ἴδια ἐποχὴ μὲ τὴν ὄγδοη καὶ ἔξετελέσθη τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1813 στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης γιὰ φιλανθρωπικὸ σκοπὸ, χάρη στὸν ὁποῖον ἔλαβαν μέρος οἱ ἐκλεκτότεροι μουσικοὶ τῆς ἐποχῆς ὁ Μάγεομπερ, ὁ Χοῦμελ κ. ἄ.

Τὸ Κουαρτέτο εἰς Μι μπεμόλ ἔργο μεγαλοπρεπὲς καὶ χαριτωμένο συγχρόνως, ἔδωκε τὴν εὐκαιρία στὸν κ. Φαραντᾶτο νὰ δείξῃ καὶ πάλι πόσο δυνατὸς πιανίστας εἶναι καὶ μὲ πόσο γοῦστο καὶ ἀκρίβεια ἔξεραι νὰ ἐρμηνεύῃ ὅ,τι πάρεαι στὰ

χέρια του. Τὸ κοινὸ τὸν ἐχειροκρότησε μ' ἐνθουσιασμό, ὅπως καὶ τὸν κ. Μητρόπουλο καὶ τὴν ὀρχήστρα, γιὰ τὸ ὄρατο μουσικὸ ἀπόγευμα ποὺ πέρασε.

Τὸ ἰταλικὸ Ἰνστιτοῦτο Ἀθηνῶν, συνεχίζοντας τ'ς συναυλίες του μὲ ἰταλοὺς ἐκτελεστὰς ἐνεφάνισε, μετὰ τὸν πραγματικὰ ἔξαιρετικὸ βιολοντσελίστα κ. Ε. Μαϊνάρντι, τὸν πιανίστα κ. Νίνο Ρότσι, καλλιτέχνη ἐκλεκτό, μὲ εὐγενικὸ καὶ περιποιημένο παίξιμο.

Ὁ κ. Ρότσι ἔπαιξε στίς 17 καὶ 18 Ἰανουαρίου, ἔργα Μπάχ, Σκαρλάτι, Μπετόβεν, Λίστ κλπ. καθὼς καὶ μοντέρνων συνθετῶν, ὅπως π.χ. τοῦ Πρατέλλα τὸ «Rondo a la vittoria» κομμάτι πολὺ πρωτότυπο ὅσο καὶ . . . ἀκατανόητο, ὅπως συνηθίζουν νὰ εἶναι τὰ ἔργα τοῦ εἶδους αὐτοῦ. Ἡ ἰδέα τοῦ ἰταλικοῦ Ἰνστιτούτου νὰ παρουσιάσῃ στὸ Ἀθηναϊκὸ κοινὸ Ἰταλοὺς καλλιτέχνες εἶναι πρᾶγμα πολὺ καλὴ, γιὰτὶ ἔτσι καὶ οἱ ἐδῶ ἐγκατεστημένοι Ἰταλοὶ μποροῦν νὰ κούσουν τοὺς συμπατριῶτες τους, καὶ μεις παίρνουμε κάποια ἰδέα γιὰ τὴν Ἰταλικὴ μουσικὴ ζωὴ, ἰδίως τώρα ποὺ τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια τόσο σπάνια μᾶς παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία. Ἐλπίζουμε οἱ συναυλίες αὐτὲς νὰ ἔχουν συνέχεια καὶ περιμένουμε μὲ ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση.

ΣΟΦΙΑ ΚΕΝΤΑΥΡΟΥ—ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΔΥΟ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Κατὰ τὴν ἐφετεινὴ περίοδο δύο ἐκθέσεις καλλιτεχνικὲς εἶχαμε ἕως τώρα, ποὺ δείχνανε τὴν παραγωγικὴ δυναμικότητα τοῦ τόπου στίς δημιουργικὰς τέχνας· τὴ μία τοῦ Ζαπλείου, ὅπου ἐξέθεσαν ὁ «Σύνδεσμος τῶν Ἑλλήνων Καλλιτεχνῶν» ἡ «Ὁμάς Τέχνη» καὶ ὁ «Σύνδεσμος τῶν Γλυπτῶν», καὶ τὴν ἄλλη τῆς «Ὁμάδος Τέχνη» στὴ λέσχη «Atelier».

Ἡ γενικὴ ἐντύπωση ἀπὸ τὴν πρώτη δὲν εἶναι ἐνθουσιαστικὴ· ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἡ κακὴ τοποθέτηση τῶν ἔργων καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ πύκνωμά τους καταστρέφουν καὶ τὰ καλὰ ἀκόμα ἔργα τῆς ἐκθέσεως, γιὰτὶ δὲν ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη ἄνεση νὰ φανοῦν. Ὅστόσο θὰ προσπαθήσουμε, μέσα σαυτὸ τὸ στρίμωγμα, νὰ ξεχωρίσουμε τὰ ἔξαιρετικώτερα. Καὶ πρῶτα πρῶτα ὁ κ. Φωκάς μ' ἓνα τοπίον τοῦ μᾶς δείχνει ὅλη τὴν ποίηση καὶ τὴ μαεστρία του στὸ βρεμένο χῶμα στὸν οὐρανὸ καὶ στὴν ἀτμόσφαιρα· ἐνῶ ἀντίθετα πάλι στὸ μύλο του λείπει καὶ ἡ ποίηση καὶ ἡ πάστα τοῦ χρώματος. Ἀπὸ τοὺς παλιούς ζωγράφους ἐκθέτει δύο καλὰ κομμάτια ὁ κ. Ἰωαννίδης· τὸν «Ἰμνητὸ ἀπὸ τὸ Φάληρο» καὶ τοὺς «παίκτας Τούρκους» καὶ τὰ δύο μὲ πολλὴν εὐγένεια καὶ φινέτσα καμωμένα, ἀνεπιτήδευτα καὶ ἀβίαστα, ἰδίως τὸ τεπίο, ποὺ ἀποδίδει τόσο καλὰ τὸ Ἀττικὸ ὑπαιθρο καὶ χῶμα. Ὁ κ. Γεωργιάδης ἐκθέτει δύο natures — mortes ἐργασία εὐσυνείδητη καὶ τολμηρὴ. Προτιμᾶμε τὴ «γλάστρα» γιὰ τὸ γλυκὸ καὶ ἁρμονικὸ φῶς ποῦναι παντοῦ σκορπισμένον στὴν ἴδια ποσότητα, καὶ γιὰ τὴν ἁρμονία τῶν τόνων καὶ τῶν χρωμάτων. Εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς ἐκθέσεως· ἔργο ἐξελιγμένου καὶ ἰσορροπημένου

καλλιτέχνη που κατέχει όλα τα μυστικά της τέχνης του, και ξαίρει να τα μεταχειριστή στο δυσκολώτατο αυτό είδος. Ἄλλα και τὸ ἄλλο του ἔργο τὸ «σκοτωμένο ἐλάφι», ἔχει τὴ σφραγίδα τῆς τέχνης τοῦ δημιουργοῦ του, ἂν και θὰ εἴχαμε κάποια ἐπιφύλαξη γιὰ τὸ φόντο. Τοῦ κ. Δούκα τὸ «ἀποτσιγάρο» εἶναι ἀπὸ τὰ καλὰ ἔργα τῆς ἐκθέσεως, καθὼς και τὸ τοπίο του, γιὰ τὴν εἰλικρίνεια τῆς ἀποδόσεως τοῦ ὑπαιθροῦ, μ' ὅλες τὶς μικρὲς ἀτέλειες τοῦ σχεδίου. Μὲ θάρρος και τόλμη εἶναι ἐπίσης καμωμένο και τὸ «Περιμένοντας τὸ βαπόρι» τοῦ κ. Γερμενῆ. Ἀπὸ τὸ ὑπαιθρό του ὁμως λείπει ἡ ἀνταύγεια τοῦ οὐρανοῦ και τῆς ἀτμόσφαιρας και ἔτσι οἱ φιγούρες του δὲ ζοῦν κάτω ἀπὸ τὸ γαλανὸ και ξάστερο φῶς· ὅσο γιὰ τὰ κατσικία που βρισκονται στὸ πρῶτο πλάνο, εἶναι νομίζουμε δυσαναλόγως μικρὰ πρὸς τὶς ἄλλες φιγούρες. Τοῦ κ. Τριανταφυλλίδη ξεχωρίζουν τὰ «κουνέλια» γιὰ τὴν πρωτοτυπία τῆς συνθέσεως και τῆς ἑναρμονίσεως ὅλης τῆς κλίμακος τῶν κυανῶν τόνων μὲ τὸ πράσινο.

Τὸ ἄλλο ἔργον του, «ἐργάτρια σταφίδος», εἶναι πολὺ κατώτερο. Ἐνὸς ἄλλου νέου μὰ δυνατοῦ ζωγράφου, τοῦ κ. Καζάκου, ξεχωρίζουν ἐπίσης τὰ ἔργα· ἡ σύνθεση του, «στὴν ἔξοχή», μὲ τὴν πλατεῖα ἐκτέλεση και ἁρμονία τῶν τόνων δείχνει τὴν καλλιτεχνικὴ αἴσθηση τοῦ ζωγράφου· εἶναι ἔργο ἀπ' τὰ καλὰ τῆς ἐκθέσεως και φέρνει τὴ σφραγίδα τῆς Γαλατικῆς Τέχνης. Ἐπίσης και τὸ ἄλλο του τοπίο ἀπὸ τὶς Βερσαλίες, εἶναι μὲ πολὺ καλλιτεχνικὴ ἐλευθερία ἐργασμένο. Μιὰ νεκρὴ φύση τοῦ κ. Ἀξελου κάνει ἐντύπωση γιὰ τὴ διακοσμητικὴ διάθεση του, ὅπως και ὁ πίνακας τοῦ κ. Κόσμου μὲ τὰ μπακιρικά. Ὁ κ. Δήμας και ὁ κ. Π. Ζωγράφος ἐκθέτουν καλὲς ἀγιογραφίες. Ὁ Χριστὸς τοῦ κ. Δήμα πρὸ πάντων ἔχει ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, ὄχι ὁμως και τὴν τεχνολογία που εἶναι μᾶλλον Ρωσικὴ. Τοῦ κ. Ζωγράφου οἱ ἀγιογραφικὲς συνθέσεις εἶναι περισσότερο στὸ πνεῦμα τῆς Βυζαντινῆς ἀγιογραφίας. Ἔχουμε τώρα και τοὺς μοντέρνους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μαθητὲς τοῦ κ. Παρθένου, που ὅσο και ἂν θέλουν νὰ ἀκολουθήσουν τὶς ἰδέες του, δὲν κατορθώνουν νὰ ξεαρθοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὸ μέτρο, γιὰ τὸν τοῦ λείπει ἡ αἰσθητικὴ κατάρτιση και ἀπὸ μερικὸς τὸ αἶσθημα, ἡ ποίηση, ἀπαραίτητα στοιχεῖα γιὰ τὸν ἐξπρεσιονισμό.

Ἀπὸ τὴ γλυπτικὴ ξεχωρίζουν δυὸ ἀνδρικό κεφάλια τῶν κ. Παπαχριστοπούλου και Θωμόπουλου υἱοῦ τὰ ἔργα τοῦ πατέρα Θωμόπουλου εἶναι γνωστὰ ἀπὸ προηγούμενες ἐκθέσεις. Καλὴ και ἡ «Ναυσικά» τοῦ κ. Καλαχώρα. Τοῦ κ. Σώχου ἡ «Ἀθηναία κόρη» θᾶταν καλύτερη, ἂν τὸ στυλιζάρισμα τῆς κεφαλῆς τὸ ἀκολουθοῦσε και τὸ ὑπόλοιπο σῶμα, που θᾶλεγε κανεὶς πὼς εἶναι ἀντιγραφὴ τοῦ μονιέλου, σὲ μερικὰ μέρη μάλιστα μὲ διάθεση καλλιγραφίας.

Ἄς ἔρθουμε τώρα στὴν «Ὁμάδα Τέχνη». Σὲ μιὰ ὥραία σάλα τῆς Λέσχης «Atelier» ξεχωρίζει ὁ κ. Παρθένος μὲ τὴν ἀποκαθήλωση και τὸ πορτραῖτο κυρίας· και τὰ δύο εἶναι ἔργα γεμάτα καλαισθησία πολὺ καλὰ ζυγισμένα και μὲ πολλὴν εὐαισθησία στὴ γραμμὴ. Ὁ κ. Παρθένος εἶναι λυρικός ζωγράφος, μὲ πολλὴ ποίηση, που τὶς περισσότερες φορὲς φτάνει, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, στὴν ὑστερία, ὅπως μὲ τὸν «Ἀθανάσιο Διάκο» και μὲ τὸ «Ἐγὼ που νοιώθω πάντα στὴν ψυχὴ μου τὴν πικρία», τὰ ὁποῖα εἶναι μᾶλλον σχέδια κατάλληλα γιὰ χαλιά, ψηφιδωτὰ ἢ τοιχογραφίες, παρὰ ζωγραφικὴ. Ὁ κ. Γουναρόπουλος πάντα ὁ ἴδιος μὲ

τὶς διαφανεῖς φιγούρες του ὄχι πάντα ἐκφραστικῆς. Καλὴ σχετικῶς και ἡ Δις Π. Οἰκονομίδου, ἰδίως στὴν προσωπογραφία κυρίας. Οἱ ξυλλογραφίες τοῦ κ. Θεοδώροπούλου πάντα καλές.

Ἡ Γλυπτικὴ τοῦ κ. Τόμπρου και τοῦ κ. Σώχου μᾶς κάνει τὴν ἐντύπωση ἀκροβατικῶν γυμνασμάτων.

Σ. ΒΙΚΤΩΡΙΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Ἡ ΛΟΓΓΙΝΟΥ, *Περὶ ὕψους*. Μετάφραση Δημ. Γ. Κιουσοπούλου.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πλέον θαυμαστά ἔργα που μᾶς ἐκκληροδότησεν ἡ ἀθάνατη ἀρχαιότητα εἶναι τὸ περίφημο πόνημα «περὶ ὕψους», που φέρεται ὡς ἔργο τοῦ Λογγίνου. Μέσα στὶς λίγες σχετικὰ σελίδες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ ἐξετάζονται μὲ μοναδικὴ κριτικὴ βαθύτητα ὅλα τὰ στοιχεῖα που συντελοῦν νὰ δώσουν τὸ ἔξοχο προτέρημα τοῦ «ὕψους» στ' ἀθάνατα δημιουργήματα τῆς κλασσικῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλὰ και τὰ ψεγάδια τους οὔτε ἀπαρατήρητα μένουν οὔτε ἀποκρύβονται. Ὁ κριτικὸς δὲ δειλιάζει καθόλου οὔτε ὅταν καταπιάνεται μὲ τὸν Αἰσχύλο ἢ τὸν Ὀμηρο ἢ τὸν Σοφοκλή.

Τὸ βιβλίον ὁμως αὐτό, ἐπειδὴ στὸ πρωτότυπο δὲν εἶναι τόσο εὐκολονόητο, μᾶς ἦταν—χωρὶς ὑπερβολὴ—ὀλότελα ἀγνωστο. Μολονότι σ' ὅλες τὶς ξένες γλώσσες ἔχει μεταφραστῆ, ἐμεῖς δὲν εἴχαμε οὔτε μιὰ σχολιασμένη ἔκδοσι που νὰ διευκολύνη κάπως τὴ μελέτη του. Τὴν ἔλλειψι αὐτὴ ἤρθε νὰ συμπληρωσῆ μὲ τὸν καλύτερο τρόπο μιὰ καλοδουλεμένη μετάφραση τοῦ φιλολόγου καθηγητῆ κ. Δ. Γ. Κιουσοπούλου. Ὁ μεταφραστὴς χωρὶς νὰ μπερδεύτῃ στοὺς λαβυρίνθους τῶν φιλονικιῶν γιὰ τὴν ἀθεντικότητα ὀρισμένων «γραφῶν», ἀφοῦ δὲν εἶχε σκοπὸ νὰ κάνῃ κριτικὴ ἔκδοσι, ἀκολούθησε τὴν ἔκδοσι τοῦ μακαρίτη Π. Σ. Φωτιάδη, κι' ὕστερ' ἀπὸ μιὰ σύντομη και φωτεινὴ εἰσαγωγή, μᾶς παρέχει τὴ μετάφρασι τοῦ ἔργου σὲ ζωντανὴ κι' ἐξαιρετικὰ καλαίσθητη δημοτικὴ.

Τὸ ἔργο του, ἀληθινὸς ἀθλος, ἴσως δὲ χρειάζεται καθόλου στοὺς «σοφοὺς μελετητὲς» τῆς ἀρχαίας φιλολογίας, ἀλλὰ γιὰ ὄσους δὲν ἔχουν τὴν τύχη ἢ τὸν καιρὸ ἢ τὰ μέσα νὰ χαίρουνται τὰριστουργήματά της στὴν ἀρχικὴ τους μορφῆ, εἶναι ἕνα σπάνιον δῶρο.

Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗ, *Τὸ «Τάραγμα τοῦ Νερού»* (ποιήματα, σελ. 16, σχ. 80ν μέγα, δραχ. 20).

Ἡ πλακέττα αὐτὴ τοῦ γνωστότατου ποιητῆ μας κ. Φώτου Γιοφύλλη περιέχει ἐννέα ποιήματα, τὰ περισσότερα δημοσιευμένα ἄλλοτε στὸ περιοδικὸ του «Πρωτοπορία». Ὁ κ. Γιοφύλλης εἶναι ἀληθινὰ πρωτοπόρος, τῆς περασμένης ἴσως γενιᾶς, μὰ πάντα πρωτότυπος ποιητῆς, που αἰσθάνεται βαθιὰ τὸν πόθο νὰ ταράξῃ τὰ ἀποτελεματωμένα νερά τῆς τέχνης και νὰ τοὺς δώσῃ μιὰ καινούργια ζωογόνα δύναμη, μιὰ δύναμη που νὰ ξυπνήσῃ μιὰ γόνιμην ὄρμη τῆς στεριεμένους μητρὲς. Ἔτσι θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ φανταστῇ τὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ ὡς τὸν ἄγγελον που «κατὰ καιρὸν κατέβαιναν ἐν τῇ κολυμβήθρα και ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ». Τώρα κατὰ πόσο κατορθώνει νὰ τὸ κάνῃ ἱαματικὸ μὲ τὸν τρόπο αὐτό, εἶναι ἄλλο ζήτημα. Ἐκεῖνο ὁμως που μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο στὰ ποιήματά του αὐτὰ εἶναι κάποιες βαθύτερες φιλοσοφικὲς ἀντιλήψεις του γιὰ τὴ ζωὴ και γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Σὰν ἄλλος μύστης τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων, ὀραματίζεται σ' ἕνα σοννέττο του, ἀφιερωμένο στὸν Ἄγγ. Σικελιανό, τὸ φῶς τῆς ἀλήθειας, τὴν εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου, τὴν παγκόσμια ἀδελφοσύνη :

Πέρασα τὴ φωτιά γιὰ νὰ μὲ μύηση,
 σμίγοντας τὸν αἰῶνα μ' ἄλλον αἰῶνα.
 φυλὴ μὲ τὴ φυλὴ, ζήση στὴ ζήση,
 γιὰ νὰ φανοῦν τὰ σύμβολα τὰ Μόνα.

Καὶ τὸν Ὅρθο Ρυθμό, ποῦ μ' ἄγλο χέρι
 μᾶς δίνεις σὰν τὸ φῶς μέσ' ἀπ' τὰ χρόνια,
 βλέπω μὲ μάτι μύστη σὰν ἀστέρι.

Κι' ἄμποτε τὸ μεγάλο Ρόδο αἰώνια
 νάρθη σ' ὄλα τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων,
 σύμβολο ἐνωτικὸ χρόνων καὶ τόπων!

Τὴν ιδέαν αὐτὴ τῆς παγκόσμιας ἀδερφοσύνης τὴ συναντοῦμε καὶ σ' ἄλλους στίχους τοῦ κ. Γιοφύλλη, ἀλλὰ μὲ καθαρὴ πιά τάση πρὸς ἕναν ὠρισμένο τρόπο ἐπιδιώξεώς της. Βλέπει πῶς «ἡ πίστη φόρεσε φτερά στὶς πλάτες της καὶ φεύγει νοιῶθει μ' ὄλο τὸ φριχτό της πλάτος τὴν ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου· ξανοίγει τὸ μεγαλύτερο ἔγκλημα: τὴν πείνα»· προσπαθεῖ τοῦ κάκου νὰ βρῆ μιὰ θεραπεία καὶ ψάχνοντας ν' ἀνακαλύψῃ κάπου, μὲς στὸ μέλλον, τὴν «Παγκόσμιαν Εὐτυχία» στρέφει τὰ μάτια του πρὸς τὸ «κόκκινο σύννεφο ποῦ φουντώνει». Ἀλλὰ τοῦλάχιστον δικαιολογεῖ τάχα ὁ ποιητὴς μὲς στὴν ψυχὴ του τὸ ματοβαμμένο ἐκεῖνο χρῶμα;

Ο. DECROLY καὶ G. BOON «Τὸ νέο δημοτικὸ σχολεῖο», μετάφρ. Ἀγλαίας Μεταλλινού σχῆμα 160 σελίδες 56 τιμὴ δρ. 15.

Μὲ τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ οἱ συγγραφεῖς μᾶς μεταδίδουν τὶς σκέψεις τους σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο τῆς ἀναδημιουργίας τοῦ λαϊκοῦ σχολεῖοῦ. Δύο μεγάλες προϋποθέσεις εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ νέου συγχρονισμένου σχολεῖοῦ: τὰ διδακτήρια καὶ τὰ προγράμματα. Κι' ἐπειδὴ τὸ ζήτημα τῶν διδακτηρίων, ὅπως τὰ θέλει ὁ DECROLY, εἶναι συνδεδεμένο μὲ τὸ ἐπίσης σπουδαῖο καὶ ἄλυτο πρόβλημα τῆς λαϊκῆς στέγης, τὸ βιβλιαράκι αὐτὸ πραγματεύεται πιὸ πολὺ γιὰ τὴ μεταρρύθμιση τῶν προγραμμάτων. Σὲ σειρὰ πινάκων οἱ συγγραφεῖς κάνουν σύγκριση τοῦ τί γίνεται ὡς σήμερα μὲ τὸ τί πρέπει νὰ γίνῃ γιὰ νὰ πετύχῃ τὸν ἐπιδιωκόμενο σκοπὸ τοῦ τὸ λαϊκὸ σχολεῖο. *Τὰ κέντρα ἐνδιαφέροντος* εἶναι ἡ βάση πάνω στὴν ὁποία στηρίζουν παιδαγωγικῶς τὴν ἀνακαίνιση τοῦ λαϊκοῦ σχολεῖοῦ οἱ συγγραφεῖς. Ἀπὸ κάθε ἄλλῃ πιὸ ἐκτενέστερη ἀνάλυση παραθέτομε τὴ γνώμη τοῦ λαμπροῦ μας παιδαγωγοῦ κ. Ν. Καραχρίστου γιὰ τὸ βιβλίον αὐτό.

«*Ἀξιότιμε Κε Ράλλη,*

Σὰς εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν ἀποστολὴ τοῦ νέου βιβλίου σας «*Τὸ νέο δημοτικὸ σχολεῖο*» Τὸ ἐδιάβασα μὲ εὐχαρίστηση καὶ μὲ ὠφέλεια, γιὰτὶ καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶναι καλὸ καὶ ἡ μετάφρασί του ἐπιτυχημένη. Πολλὲς φορές θὰ βρεθῶ εἰς τὴν εὐχάριστη θέσιν νὰ τὸ ἀναφέρω εἰς τὰ μαθήματά μου εἰς τοὺς μετεκπαιδευμένους καὶ εὐχαρίστως θὰ τὸ συστήσω εἰς αὐτούς. Εὐχομαι νὰ ἴδομε γρήγορα καὶ ἄλλο ἐξ ἴσου ἐπιτυχημένον βιβλίον σας, γιὰ τὸ καλὸ τῶν σχολείων μας.

Ἀθῆναι 18—1—34.

Μὲ πολλὴν ἀγάπην Ν. ΚΑΡΑΧΡΗΣΤΟΣ»

Α. Ρ.

Τὰ «Γράμματα» κυκλοφοροῦν σὲ ὄλο τὸν διανοούμενον κόσμον τῆς Ἑλλάδος.
 Ἀναγράφουν κάθε βιβλίον καὶ περιοδικὸ ποῦ στέλνεται ἕνα ἀντίτυπον

Ἐλάβαμε

Ντόλη, Νίκβα *Κυρία μου* (ρομάντσο) ἔκδ. Βασιλείου 160 σελ. 144 τιμὴ δρ. 25.

Delly, *Ἀνάμεσα σὲ δυὸ καρδιές* (ρομάντσο) ἔκδ. Βασιλείου σχῆμα 16 σελ. 200 τιμὴ δρ. 30.